

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

1 | 2018

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

MĚSTSKÉ A OBECNÍ KNIHOVNY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- O vývoji a změnách českých venkovských knihoven – *Helena Gajdušková* 2
Knihovny Jihomoravského kraje v SK ČR a CADR – *Jana Militká, Eva Svobodová* 4
Čtení v předškolním věku a postoje rodičů ke čtení dle šetření PIRLS –
Zuzana Janotová, Denisa Tauberová 8

Inspirace, podněty, náměty

- Omlouváme se!.... Omluva přijata – *Irena Poláková* 10
České umělecko-naučné vlastivědy pro školáky – *Martin Reissner* 11

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s Danielou Wimmerovou – *Monika Kratochvílová* 13

Veřejné knihovny

- Podpora rozvoje obecních knihoven jako nedílná součást Programu rozvoje
Jihomoravského kraje na období 2018-2021 – *Monika Kratochvílová* 20
Městská knihovna Znojmo slavila narozeniny, a ne jediné! – *Petra Pavlačková* 25
Projekt „Historické zločiny a záhady v dílech regionálních autorů“ –
Marcela Kolářková 27

Konference, akce

- Jižní Morava čte završila 2. ročník – *Adéla Dilhofová* 29
Akademické pohledy na téma budoucnost knihoven – *Libuše Foberová* 32
Konference k sociálním inovacím v knihovnách – *Jan Lidmila* 36

Informace pro knihovny

- Regionální projekty Svazu knihovníků a informačních pracovníků
Velká Morava na podporu obecních knihoven – *Monika Kratochvílová* 41
Knihovny sociálně-inovativní – *Roman Novotný* 43
Divadlo pro zvědavé čtenáře: K premiéře romantického dramatu Don Juan
a Faust – *Jiří Kudrnáč* 44

Z činnosti MZK

- Osmdesát let Jaromíra Kubíčka – *Hana Glombová, Lucie Heilandová,*
Jindra Pavelková 46
Slavnostní setkání neprofesionálních knihoven 2017 – *Kateřina Hošková* 49
Charitativní akce v Moravské zemské knihovně – *Jiřina Studenková,*
Barbora Mocová 52

Knihovnické osobnosti

- PaedDr. Vladislav Raška – *Šárka Kašpárková* 54

Oči Brna

- Oči Brna nahlíží do příběhů první republiky – *Romana Macháčková* 55

Recenze

- Král je mrtev. Ať žije král? – *Pavel Kotrla* 57

Z historie knihoven

- 1918 – průkopníci veřejného knihovnictví: Stanislav Rambousek – *Jaromír Kubíček* 59

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Městské knihovny v Lipsku – tradice a inovace – *Susanne Metz* 64
Francouzská inspirace – *Monika Oravová* 71

Rozhovor

- Nerad se nudím – rozhovor s Jiřím Padevětem – *Tomáš Kubíček* 74

Fejeton

- O knížkách – *Pavel Čech* 77

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

spolu s Vámi otevíráme nový ročník Duhy, jehož jednotlivá čísla jsme se rozhodli tematicky zaměřit na různé typy knihoven. Naše země se mimo jiné pyšní tím, že máme jednu z nejhustších sítí veřejných knihoven na světě. Proto Vaši pozornost chceme tentokrát zaměřit právě na **městské a obecní knihovny**. Nad jejich vývojem v posledních letech se v rubrice *Studie, články* zamýšlí Helena Gajdušková. Spolupráci jihomoravských knihoven při tvorbě Souborného katalogu popisuje Eva Svobodová z Národní knihovny v Praze. Pomyslný triptych příspěvků uzavírají vybrané výsledky mezinárodního čtenářského šetření PIRLS.

Téma čísla prostupuje i dalšími rubrikami, v nichž mapujeme aktuální dění především v jihomoravských knihovnách. Ohlížíme se za některými významnými výročími (140 let Městské knihovny ve Znojmě), ukončenými projekty (Jižní Morava čte) či odbornými akcemi (Knihy v 21. století, Slavnostní setkání knihoven). Současně přinášíme informace o probíhajících projektech (Sociální inovace v knihovnách) a možnostech podpory knihoven v roce 2018 (regionální projekty SKIP, dotační titul Obecní knihovny). Ze zahraničí Vás mohou inspirovat francouzské knihovny nebo Městské knihovny v Lipsku.

Letošní rok se nese ve znamení řady výročí. Jedno z nich je spojeno i se zakladatelem tohoto časopisu – doc. Jaromírem Kubíčkem. Rádi bychom mu na tomto místě poblahopřáli k jeho významnému životnímu jubileu a popřáli do dalších let pevné zdraví a hodně tvůrčího elánu.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 32 (2018), číslo 1.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:
Místní knihovna Úsobno, okres Blansko.
Autor fotografie: Jana Toullová.
Architektonický návrh ateliér Trignis,
ing. arch. Barbora Szczygielová.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce: Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,
Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka,
Mgr. Adéla Dilhořová, redaktorka,
Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka
a jazyková korektura.

Redakční rada: prof. PhDr. Tomáš Kubíček,
Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda
redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D.
(Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě),
PhDr. Helena Gajdušková (Masarykova veřejná
knihovna Vsetín), Mgr. Hana Šimonová
(Městská knihovna Hodonín)

Jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

O vývoji a změnách českých venkovských knihoven

Helena Gajdušková
hgajduskova@mvk.cz

Autorka, jako členka hodnotící komise Ministerstva kultury ČR, poznala při svých návštěvách desítky venkovských knihoven. Mohla srovnávat změny v jejich práci a ve vnímání potřeb občanů i uživatelů. V průběhu několika let také sledovala zkvalitnění služeb, modernizaci interiérů i vztahy se zřizovateli. Upozorňuje nejen na klady tohoto vývoje, ale i na další zatím nevyužitě možnosti dalšího rozvoje těchto knihoven.

V letech 2009–2011 a 2015–2017 jsem byla členkou komise Ministerstva kultury, s níž jsme spolu s dalšími čtyřmi členy každý rok projeli všechny kraje a z navržených knihoven (v každém kraji jedna) jsme vybírali tu „nej“. Najeli jsme přitom stovky kilometrů a proseděli s knihovníky z místních knihoven, starosty a často i knihovníky z pověřených knihoven, kteří přijeli tu „svou“ nominovanou knihovnu podpořit, hodiny a hodiny v místních knihovnách nebo na obecních úřadech.

Hodnotili jsme pouze knihovny v malých sídlech, obcích, nebo městech venkovského charakteru, kde pracoval obvykle knihovník buď jen na částečný úvazek (tzv. dobrovolný knihovník) nebo zde byl maximálně jeden, případně dva zaměstnanci. Nejmenší obec měla kolem 100 obyvatel, největší kolem 3000. Za ta léta jsme si všimli několika momentů, ba možná se dá již hovořit i o trendech ve vývoji obecních knihoven.

Knihovny jako promarněné příležitosti

Protože jsme v rámci soutěže navštívili nejlepší knihovny v každém kraji, nebudu teď psát o knihovnách, kterých je v České republice mezi venkovskými knihovnami bohužel mnoho – to jsou ty, o nichž Vít Richter říká, že v těchto knihovnách neproběhne dle statistických výkazů ani jedna akce ročně, taková knihovna je obvykle otevřena jen dvě tři hodiny týdně, přijde sem brigádník, který knihovnu v určenou dobu otevře a poté zase zavře a vcelku se tu nic neděje. V těchto knihovnách je většinou teplo, celý týden

zde leží bez užitku knihy, je zde díky grantu MK ČR obvykle i počítač – a tak si ta knihovna v klidu a tiše stárne i se svým knihovníkem. Knížky se nevyřazují nebo jen minimálně, „knížky se přece nevyhazují!“, takže většina je jich starých. Počítač za tu dobu, co existuje program VISK, již také zestárl (ten stárne ještě rychleji než knihy), takže když sem vejdete a vidíte navíc ještě staropanenské „dečky“, ocitnete se rázem v sedmdesátých letech minulého století. Co je na tomto stavu ale nejhorší, je to, že to vlastně nikomu nevádí. Starosta přece nebude rušit knihovnu, to by nebylo populární (zejména před volbami), knihovník je rád, že si ke svému důchodu/zaměstnání přivydělá pár korun, obec je ráda, že to vůbec někdo dělá a knihovna je taková, jako vždycky byla, však to tak vždycky stačilo. A pověřená knihovna stejně všechno nestihne. Tyto knihovny soukromě označuji za „promarněné příležitosti“, ale těmi se v tomto článku zabývat nebudu.

Knihovny jako půjčovny knih

Pak existují knihovny, kterým nemůžete v podstatě nic vytknout: jsou tam regály, jsou tam knížky, knihovna je otevřena i dvakrát týdně a obětává knihovnice přinese svým méně mobilním kamarádkám knihy až domů. Pověřená knihovna zde funguje dobře, snaží se přesvědčit starostu, aby do knihovny koupil aspoň dvě nové židle – a někde se dokonce i vymaluje. Výměnné soubory se přivážejí pravidelně třikrát ročně, takže někdy zde bestseller dostanete půjčit i dříve než v blízké městské knihovně. Je zde „dobrý“ knihovník,

„dobrá“ pověřená knihovna, ale v obci „nic nejde“, „však pro knihovnu je to dobré“. Statistické ukazatele v takové knihovně jdou setrvale dolů – jak jen to je možné? Co by ti čtenáři ještě chtěli?

Knihovny jako třetí místa, komunitní knihovny, knihovny „s přidanou hodnotou“

Ráda bych se pozastavila spíše u těch „nejlepších“ – proč jsou nejlepší a co se nám v nich vlastně tolik líbilo. Jsou to knihovny jako třetí místa, komunitní knihovny, knihovny „s přidanou hodnotou“. Co je obvykle charakterizuje?

1. Knihovny jako komunitní víceúčelová centra

Jsou to často knihovny, které fungují jako víceúčelová kulturní, vzdělávací a komunitní centra. Tyto knihovny – byť v malých obcích – jsou často otevřeny každý všední den v týdnu. Práce s knihou a se čtenářem se prolíná všemi dalšími aktivitami, které zde probíhají: činnost klubu maminek, výtvarné dílny pro děti s rodiči, kurzy či VU3V pro seniory, prázdninové „hlídací“ tábory. Knihovník, který je duší takovéhoto knihoven, plní kromě role knihovníka i roli koordinátora, moderátora jednotlivých skupin, které se v knihovně střídají a obvykle je to pracovník obce na plný úvazek, byť jde o malou obec. V obci (i malé!) vědí, že se jim takový „knihovník s přidanou hodnotou“ vyplatí.

2. Fungující technika v knihovnách

V těchto knihovnách také bojují se zastaráváním techniky, ale pravidelně žádají ve VÍSK3 na MK ČR o obnovu PC vybavení. A pokud některý z PC pro veřejnost vypoví službu, rozhodně před něj nepoloží cedulku MIMO PROVOZ, ale odnesou ho do zázemí (nebo rovnou do sběru). Fungující a rozumně využívaná WIFI sem přitáhne i nové malé/mladé čtenáře.

3. Nové nebo rekonstruované prostory

Dobré knihovny vědí, že je velmi důležitý dobrý prostor, v němž působí. Ať už jde tedy

o rekonstrukce či novostavby – tyto knihovny vypadají vstřícně, nejsou celé zastavěny regály až do stropu, své koutky tu mají i děti i rodiče, najdete tu lehadla, vaky, polštáře a různá zákoutí s různorodým posezením. Cítíte se zde jako doma v obýváku a ne jako na nádraží nebo na poště. A není to jenom otázka peněz, vím o vynalézavých knihovnách, které vypadají jako ze škatulky, ale obecní kasu to nezruinovalo!

4. Kvalitní knihovní fond

V takové knihovně vědí, jak důležitý je přísun knih, zejména novinek – vždyť stále cca 80 % návštěvníků knihoven přichází proto, že chtějí (nebo potřebují) číst. Proto se zde dbá na pravidelné doplňování knihovního fondu z obecního rozpočtu. Přivezené cirkulační soubory zde dokážou nabídnout, dají všem na vědomí, že knihy už jsou tady a využívají k tomu jak web knihovny a facebook, tak také místní rozhlas a obecní zpravodaj. A neschovávají tyto soubory do skladu, aby je po roce mohli nepoškozené a beze ztrát pověřené knihovně vrátit.

5. Knihovník s velkým K

Knihovník je duší této knihovny. Snaží se účastnit vzdělávacích akcí, jezdí na pravidelné setkání knihovníků a starostů „Co venkovské knihovny umějí a mohou“ a doplňuje si své knihovnické znalosti. Spolupracuje s vedením obce, konzultuje s pověřenou knihovnou a má rád své čtenáře. A taky rád čte.

6. Spolupráce s pověřenou knihovnou

Pověřená knihovna vnáší do místní knihovny své zkušenosti, odborné znalosti a určitý nadhled. Pomůže při vyjednávání se starostou (přece jen s ním nemusí být denně, tak si někdy může dovolit říci více), zná tipy na šikovný knihovnický či relaxační nábytek a pomůže získat knihy, které místní čtenáři potřebují. Poradí i u plánovaných rekonstrukcí nebo při stavbě nové knihovny (alespoň jak se vyhnout některým chybám).

7. Otevřenost novinkám

Knihovny tohoto typu se rozhlížíj také kolem – po ostatních knihovnách a dokáží ke svým vlastním dobrým nápadům přidat i další novinky – od půjčování deskových her, tematických kufříků až po zapojení místních osobností, dobrovolníků do života knihovny (a tím i do života celé obce).

Závěr

Takové knihovny pak nejenže vyhrávají v soutěžích Vesnice roku a Knihovna roku, ale „vyhrávají“ zejména u svých čtenářů. A zřizovatelé, kteří mají

zájem o rozvoj své obce jako celku, dokáží práci takových knihoven ocenit. Zní to všechno tak trochu jako z pohádky? „Kdo nevěří, ať tam běží!“ Navštívíte-li knihovny, které byly v posledních letech v soutěži „Knihovna roku“ oceněny, uvidíte takové knihovny v praxi. Pomaloučku jich přibývá – protože pokud se v místě opravdu některá nová nebo obnovená knihovna povede (a ještě se o ní mluví v souvislosti s oceněním Knihovna roku), rozkřikne se to po okolí a starostové se nechají inspirovat. Jen je tento trend „postupného inspirování starostů“ na můj vkus poněkud pomalý.

Knihovny Jihomoravského kraje v SK ČR a CADR

Jana Militká, Eva Svobodová

Jana.Militka@nkp.cz, Eva.Svobodova@nkp.cz

Článek stručně představuje Souborný katalog ČR a jeho provázanost s Centrálním adresářem knihoven a informačních institucí ČR. Zabývá se využitím souborného katalogu v knihovnické praxi a partnerstvím knihoven z Jihomoravského kraje, které jsou jeho druhým největším přispěvatelem. Současně nabízí možnost zapojení dalším knihovnám.

Historie dnešního Souborného katalogu ČR (SK ČR) sahá do 60. let 20. stol., kdy byla vydána vyhláška o evidenci zahraniční literatury.¹ Vyhláškou byla ustanovena dvě národní ústředí (Státní knihovna ČSSR² a Universitní knihovna v Bratislavě), která měla „shromažďovat hlášení o nabytí zahraniční literatury, budovat souborné katalogy a poskytovat z nich informace uživatelům.“³

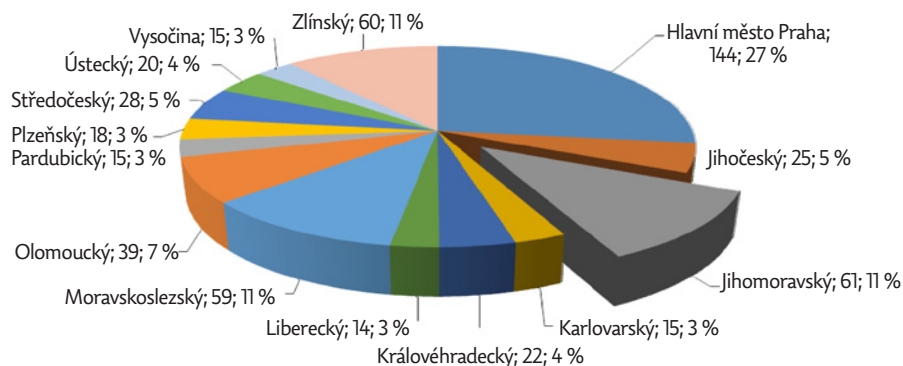
Od roku 1995 je Souborný katalog ČR přístupný na internetu na webové stránce *caslin.cz*. Samotnému zveřejnění samozřejmě předcházely několikaleté přípravy v rámci projektu CASLIN – výběr a nákup knihovního systému, stanovení standardů, navázání spolupráce s budoucími přispěvateli (knihovnami, institucemi) i přepis katalogizačních lístků do elektronické podoby apod. Dnešní Souborný katalog ČR je reálný centralizovaný heterogenní (přispívají do něj knihovny různých typů s různými knihovnickými systémy) elektronický katalog, který zřizuje Národní knihovna ČR ze zákona. Katalog v současnosti obsahuje téměř 7 milionů záznamů českých i zahraničních monografií, speciálních dokumentů, starých tisků a seriálů, které zaslalo 473 spolupracujících knihoven. Celkem je v Souborném katalogu ČR

1 ČESKO. Vyhláška č. 110/1965 ministerstva školství a kultury a Státní komise pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky ze dne 18. října 1965 o evidenci zahraniční literatury. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1965, částka 48, s. 661-662. Dostupný také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1965/048-1965.pdf>

2 Dnešní Národní knihovna ČR.

3 SVOBODOVÁ, Eva a Danuše VYORÁLKOVÁ. Seriály v souborném katalogu - od lístkového katalogu k on-line. *Knihovny současnosti* 2002. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2002. s. 63-78. ISBN 80-86249-18-2. Dostupné také z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/ks2002/2002-1-063.pdf>

Přispívající knihovny

zaznamenáno cca 16,5 milionů odběrů dokumentů. Záznamy článků je možno najít v samostatné bázi – ANL.

Souborný katalog ČR je úzce provázán s Centrálním adresářem knihoven a informačních institucí v ČR (CADR). Do záznamů dokumentů z něj přebírá (na základě sigly) zkrácené názvy vlastníků dokumentu a GPS souřadnice pro zobrazení vlastníků na mapě. Stejně jako SK ČR má také adresář svoji historii. Původně vycházel v tištěné podobě ve dvou svazcích. Na internetu byl zpřístupněn o rok později než SK ČR (tedy v roce 1996). V současné podobě funguje Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR od roku 2015. V tomto roce došlo ke sloučení původního Adresáře knihoven a informačních institucí ČR spravovaného Národní knihovnou ČR (konkrétně Oddělením souborných katalogů a Knihovnickým institutem) a Evidence knihoven Ministerstva kultury ČR. Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR je nyní nejúplnějším zdrojem informací o knihovnách České republiky. Obsahuje záznamy více než 8 tisíc knihoven (z toho je cca 1,4 tisíce záznamů zrušených knihoven, které obsahují informaci o tom, co se stalo se zrušenými knihovnami a jejich fondy).

Významným partnerem SK ČR jsou knihovny Jihomoravského kraje, kterých je v CADR celkem 776 – z toho je 125 odborných a 641 „veřejných“.

Knihovny Jihomoravského kraje jsou hned po knihovnách Hlavního města Prahy největším přispěvatelem SK ČR (jistě i zásluhou Moravské zemské knihovny a univerzitních knihoven), a to jak podle počtu přispívajících knihoven, tak podle počtu zaslaných záznamů.

Z výše uvedeného počtu knihoven Jihomoravského kraje zasílá do SK ČR záznamy svých dokumentů 61 knihoven, což je 11 % všech přispívajících knihoven (viz graf Přispívající knihovny⁴).

Na celkovém počtu záznamů zaslaných do SK ČR se knihovny Jihomoravského kraje podílejí 13 % (viz graf Zaslané záznamy).

Pro zasílání záznamů monografií, speciálních druhů dokumentů a starých tisků využívají knihovny Jihomoravského kraje nejčastěji předávání záznamů přes FTP server. Pouze 2 knihovny umožňují sklizení záznamů prostřednictvím protokolu OAI-PMH – jednu SK ČR sklízí denně, druhou týdně. Dalším způsobem přispívání je přisouvání údajů o vlastnictví nebo odběrech dokumentů přes on-line formulář, které lze využít pro všechny typy dokumentů. Správce Souborného katalogu ČR tento způsob preferuje zejména u seriálů, kde se často mění podnázvy, nakladatelské údaje apod. V Jihomoravském kraji aktualizuje odběry periodik přes formulář 50 knihoven (již v září roku 2004 byly v kraji k jeho používání

⁴ Grafy zobrazují data k 1. 1. 2018 a zahrnují knihovny přispívající, ale i knihovny, které spoluprací se SK ČR testují.

SKC - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte kliknutím na údaje v poli **Ve fondu** informace o příslušné knihovně, která dokument vlastní. Pokud knihovna poskytla údaje k propojení do lokální báze, kliknutím na tlačítko **Lokální záznam** zjistíte aktuální stav exemplářů/jednotek a možnost výpůjčky (otevře se **samostatné okno** prohlížeče).

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [Katalogizační záznam](#) -- [Stručný záznam](#) -- [MARC](#) -- [Citace](#)

Záznam 18 z 123

Hlavní zhlaví	● Mahen, Jiri, 1832-1939 ● Dívoké hnízdo : výběr z próz / Jiri Mahen : [usporádal, edičně připravil a medailon o autorovi napsal Štěpán Vrášín] - Vyd. v tomto českú 1. - Fraha : Českosloverský spisovatel, 1992 293 s. ; 17 cm
Název	
Vydání	
Nakl. údaje	
Popis (rozsah)	
Ve fondu	● ABA001 [NK ČR Praha] -- sign. SF III 006388 Lokální záznam ● Digitalizovaný dokument ● ABA004 [NK ČR - Slovanská knihovna Praha] -- sign. C 023256 Lokální záznam ● ABA007 [KNAV Praha] Lokální záznam ● ABB000 [AV ČR - Ústav pro českou literaturu Praha] -- sign. BR 4711, 102 VIII 50 Lokální záznam ● ABD001 [FF UK - Knihovna Praha] Lokální záznam ● BQA001 [Moravská zemská knihovna Brno] -- sign. PK-A-0017.973 Lokální záznam ● Digitalizovaný dokument ● BOD003 [PecF MU - Ústřední knihovna Brno] Lokální záznam ● BOE310 [MZM - Ústřed. knih. Brno] -- sign. 10-17-73 Lokální záznam ● BGG001 [Knihovna Jirího Mahena Brno] Lokální záznam ● BGG505 [Měst. knihovna Kufřín] Lokální záznam

[◀ Předchozí záznam](#) [Další záznam ▶](#)

Obalky knih.cz:

SKC záznam

Souborný katalog České republiky
Union Catalogue of the Czech Republic

Hledej | Search

🔍

☒ Knihu & časopis
☐ Book & magazine

☐ Knihu
☐ Book

☐ Časopis
☐ Magazine

☐ Článek
☐ Article

🔍

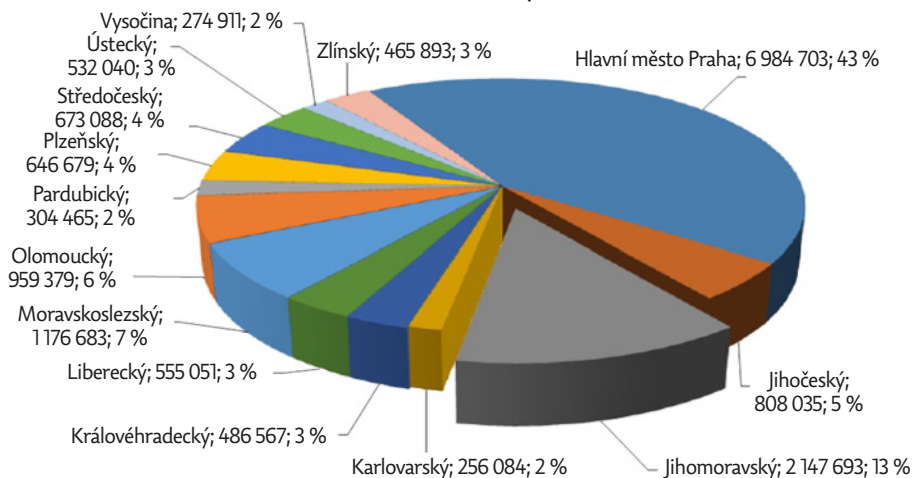
☒ Knihovnu
☐ Library

Web SK ČR

Vstoupit
Enter

SKC web

Zaslané záznamy

vyškolený⁵ první kolegyně). Dalších 20 knihoven tohoto kraje používá klasickou formu – tedy hlášení změn v odběrech seriálů prostřednictvím seznamů zasílaných e-mailem.

SK ČR je pro knihovníky-katalogizátory zdrojem sdílené katalogizace, pro knihovníky ve službách je zdrojem informací o dostupnosti dokumentů, popřípadě zdrojem pro zhotovení rešerše. Ze záznamů v Souborném katalogu ČR je možné propojit se na server obalkyknih.cz, z něhož při zobrazování záznamů přejímá SK ČR naskenované obálky, obsahy a anotace dokumentů.⁶ Pokud jsou dokumenty dostupné na Google Books, pak je na ně ze záznamů v SK ČR možné přímé propojení. Stejně je tomu také v případě dostupnosti digitálních kopií dokumentů. Z vyhledaných záznamů lze generovat citaci konkrétního dokumentu nebo si vytvořit celý seznam citací.

SK ČR je propojen nejen s CADR (jak bylo řečeno v úvodu článku), ale také s bází Národních autorit a bází článkové bibliografie ANL.

Národní knihovna ČR poskytuje data ze SK ČR, CADR i báze ANL ke sklizení pro portál *knihovny.cz*.

Protože je Souborný katalog ČR nejen výsledkem, ale i nástrojem spolupráce, je pro SK ČR přínosem každá spolupracující knihovna (zvláště ty s unikátním fondem). Pokud mezi ně ještě nepatříte a chtěli byste to změnit, informace o tom, jak spolupráci zahájit, najdete na webu caslin.cz, nebo nás kontaktujte na adrese skc@nkp.cz.

Literatura:

ČESKO. Vyhláška č. 110/1965 ministerstva školství a kultury a Státní komise pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky ze dne 18. října 1965 o evidenci zahraniční literatury. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1965, částka 48, s. 661-662. Dostupný také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1965/048-1965.pdf>

SVOBODOVÁ, Eva a Danuše VYORÁLKOVÁ. Seriály v souborném katalogu – od lístkového katalogu k on-line. *Knihovny současnosti 2002*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2002. s. 63-78. ISBN 80-86249-18-2. Dostupné také z: <http://sdruk.mlp.cz/data/xinha/sdruk/ks2002/2002-1-063.pdf>

Statistiky a další materiály Souborného katalogu ČR. Ke dni 12.2.2018 dostupné na <http://www.caslin.cz>

⁵ Školení o možnostech on-line formulářů pro spolupráci se SK ČR a CADR nabízíme všem knihovnám, které o něj projeví zájem. Školení probíhá přímo v knihovnách – díky tomu se daří odstraňovat potíže vzniklé individuálním nastavením systému knihoven – a je pro přispívající knihovny zdarma.

⁶ Protože zobrazování obálek, obsahů a anotací považuje správce SK ČR za užitečné pro uživatele i knihovníky, sám na obalkyknih.cz tato data také nahrává.

Čtení v předškolním věku a postoje rodičů ke čtení dle šetření PIRLS

Zuzana Janotová, Denisa Tauberová

Zuzana.Janotova@csicr.cz, denisa.tauberova@csicr.cz

Príspevek prináša informácie o zistených mezinárodného šetření čtenářské gramotnosti PIRLS 2016. Poskytuje stručnou informáciu o sledovaných aspektech čtenářské gramotnosti a zaměřuje se na zjištění o počátečních čtenářských aktivitách v rodině a jejich vlivu na zájem dítěte o čtení a na pozdější rozvoj jeho čtenářských dovedností. Realizaci mezinárodného šetření PIRLS 2016 v České republice zajišťuje Česká školní inspekce.

O šetření PIRLS

Česká školní inspekce uskutečnila na jaře roku 2016 další cyklus mezinárodného šetření PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*), který je projektem Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA¹. Hlavním cílem projektu PIRLS je pravidelné zjišťování úrovně čtenářských dovedností žáků 4. ročníku a sledování jejich vývoje.

První zjišťování výsledků žáků v rámci projektu PIRLS se uskutečnilo v roce 2001 a od té doby se pravidelně opakuje v pětiletých intervalech. Máme tak možnost sledovat vývoj čtenářských dovedností českých žáků v mezinárodním srovnání spolu s dalšími poznatky za uplynulých 15 let. Šetření PIRLS 2016 se zúčastnili žáci z 50 zemí z celého světa. V České republice se zapojilo 157 ZŠ a více než 5 500 žáků.

Každé šetření poskytuje zúčastněným zemím nejen detailní informace o výsledcích žáků v mezinárodním srovnání, ale také další poznatky z dotazníků, které vyplňují testovaní žáci, jejich rodiče, učitelé a ředitelé škol. Prostřednictvím dotazníků jsou získávány informace o čtenářském chování a postojích, o podmínkách a průběhu výuky čtení, o rodinném zázemí, spolupráci rodiny a školy, připravenosti žáků na školu a dalších faktorech, které mohou mít vliv na úroveň čtenářské gramotnosti žáků.

Úspěšnost žáků ve čtení je v šetření PIRLS hodnocena v rámci dvou široce pojatých účelů čtení, do nichž lze zahrnout většinu toho, co žáci 4. ročníku běžně čtou ve škole i mimo školu – čtení pro získání literární zkušenosti (spojené s literárními texty) a čtení pro získání a používání informací (spojené s informačními texty). Testové úlohy obsahují ucelené texty, které byly napsány pro malé čtenáře a mají odpovídající téma i délku. Testové otázky se zaměřují na čtyři typy čtenářských dovedností, označovaných jako **postupy porozumění** – vyhledávání informací, vyvozování závěrů, interpretace a posuzování textu.

Počáteční čtenářské aktivity v rodině

Šetření PIRLS se zaměřuje na žáky mladšího školního věku, a tak byly do dotazníku rodičů zahrnuty otázky nejen na rodinné zázemí a postoje ke čtení, ale i na konkrétní činnosti, které rodiče s dětmi vykonávají před nástupem do školy. Ze zjištění vyplývá, že čeští rodiče svým předškolákům nejčastěji předčítají knížky, zpívají s nimi písničky, hrají si společně s hračkami s písmeny nebo si s nimi povídají o tom, co dělali. Právě frekvence předčítání knih má ze všech zkoumaných počátečních čtenářských aktivit nejvyšší vliv na lepší výsledky žáků. Pokud rodiče dětem v předškolním věku předčítali často, dosáhli tito žáci po čtyřech letech školní docházky o 41 bodů více než žáci, jimž rodiče předčítali pouze někdy. Tento

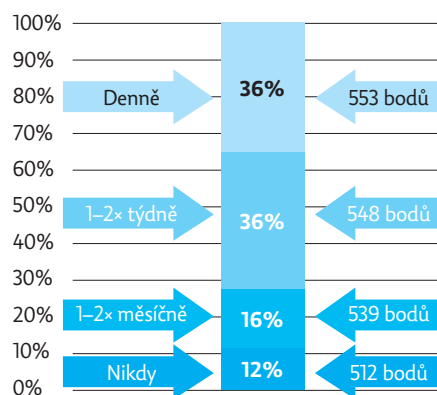
¹ International Association for the Evaluation of Educational Achievement

trend se potvrzuje i ve většině testovaných zemí. Lepších výsledků také dosahovali žáci, s nimiž si rodiče následně o přečteném textu častěji povídali. Již v předškolním věku je vhodné učit děti nad přečtenou knihou přemýšlet a klást jim i během čtení různé otázky, např. proč se daná postava chová určitým způsobem, jestli se během vyprávění nějak změnila nebo jak bude příběh asi pokračovat. Vhodně zvolenými otázkami mohou rodiče vést děti k lepšímu pochopení a prožití příběhu.

Postoje rodičů ke čtení

Děti, které vidí dospělé nebo spolužáky číst či jinak pracovat s texty, získávají ke čtení hlubší vztah, dokážou práci s texty více docenit a následně je využívat. V rodičovském dotazníku se zkoumala obliba čtení u rodičů a z výsledků vyplynulo, že v ČR mají čtení **velmi rádi** rodiče 37 % žáků, 45 % žáků má rodiče, kteří mají čtení **docela rádi**. Necelá pětina žáků má však rodiče, kteří čtení **rádi nemají**. Ve všech zemích včetně ČR dosahovali žáci, jejichž rodiče měli čtení **velmi rádi**, výrazně lepších výsledků než žáci, jejichž rodiče měli čtení **docela rádi** nebo ho **neměli rádi** vůbec. Pokud porovnáme oblibu čtení konkrétních rodičů a oblibu čtení jejich vlastních dětí, zjistíme, že míra obliby čtení u žáků klesá přímo úměrně s tím, jak klesá

Podíl žáků

Bodové výsledky českých žáků podle frekvence čtení pro radost. Tři čtvrtiny žáků, kteří si pro radost nečtou nikdy, tvořili chlapci.

míra obliby čtení u jejich rodičů. Přesto se však i mezi žáky, jejichž rodiče nemají rádi čtení, nachází více než 20 % žáků, kteří velmi rádi čtou. Naopak mezi žáky, jejichž rodiče velmi rádi čtou, je 15 % těch, kteří nemají rádi čtení.

Čtení u chlapců

Výsledky šetření PIRLS 2016 nám také ukázaly, že chlapci dosáhli celkově horších výsledků než dívky a zároveň projevovali nižší oblibu čtení i nižší frekvenci čtení pro radost ve svém volném čase. Ve srovnání s dívkami dosáhli chlapci slabších výsledků zejména při čtení literárních textů. Pozitivní vztah ke čtení si děti vytvářejí již v předškolním věku a z různých studií se ukazuje, že role otce-čtenáře je v tomto pohledu zásadní. Pro chlapce bývá otec jedním z prvních mužských vzorů, a pokud otec dokáže se synem trávit společný čas čtením, může tím působit prospěšně na chlapcův vztah ke čtení. V zahraničí se již objevily projekty podporující roli otce jako čtenáře. Jedním z nich je například projekt „*Můj táta mi čte*“², spuštěný v roce 2010 v Německu. Každý týden je na internetu publikován nový příběh společně s informacemi, jak s textem při předčítání pracovat. Rodičům tak ubývají starosti s vyhledáváním nových textů, které jsou navíc vybírány tak, aby zohlednily různé věkové kategorie dětí, jejich pohlaví i odlišné rodinné a kulturní zázemí, z něhož mladí čtenáři pocházejí.

Podrobnější informace o šetření PIRLS, včetně *Národních zpráv* ke zjištění PIRLS 2016, naleznete na webových stránkách České školní inspekce. Realizace mezinárodního šetření PIRLS 2016 v České republice probíhá jako součást individuálního projektu Komplexní systém hodnocení, který je spolufinancován z prostředků Evropské unie prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a ze státního rozpočtu České republiky.

² V originále *Mein Papa liest vor!* Více informací na: <https://www.euread.com/projects/projects-programmes/early-childhood-my-daddy-reads-to-me/> [cit. 2018-02-07]

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Omlouváme se!....

Omluva přijata

Irena Poláková

irena.polakova@lauder.cz

Chceme, aby se děti do knihovny těšily? Aby jim knihovna poskytovala zajímavé zážitky? Autorka nás seznamuje s aktivitami čtenářských klubů. Inspirace, které knihovníci mohou doporučit spolupracujícím školám i začlenit do vlastní činnosti. Podstatné je, že jsou děti při těchto čtenářských setkáních aktivní, diskutují a sdílejí své čtenářské zkušenosti a prožitky.

Čtenářské snídane

Na Lauderových školách působí dva čtenářské kluby – jeden navštěvují žáci I. stupně a druhý je otevřený pro studenty II. stupně a gymnázia. Mladší děti se scházejí na hodinu a půl a pracují podle zaběhnutého schématu, věnují se čtení společného textu a část klubu si čte každý svou knihu podle vlastního výběru, své čtenářské zážitky sdílejí.

Čtenářský klub pro starší žáky trvá jednu vyučovací hodinu a scházejí se v něm žáci, kteří čtou rádi a těší se hovořit o četbě, o čemž svědčí už to, že jsou ochotni přijít na nultou hodinu. Pravidelně připravují čtenářské akce pro své spolužáky – různé odpolední hry inspirované knihami a tzv. čtenářské snídane. Pozvání jsou všichni – od malých dětí až po učitele. Přibližně 3 týdny před snídání členové klubu rozvěsí plakáty, v nichž informují o názvu knihy, které se chtějí věnovat. Některými plakáty se snaží oslovit spolužáky, jinými učitele a rodiče (*Milí rodiče, nemáte čas se bavit o knihách, a přitom byste rádi? Přijďte s námi posnídat a pohovořit o knize...*). Důležitou součástí čtenářské snídane je i občerstvení, kakao, káva, čaj a sušenky.

Poslední ranní čtenářská chvilka byla věnována knize Dárce – první části dětské dystopické tetralogie. Už samotný začátek probíhal v duchu knihy – „rada starších“ složená z členů čtenářského klubu rozdělila přítomné do jednotlivých skupin. Stejně jako v knize měla na mysli hlavně „blaho účastníků“, aniž při tom přítomným umožnila projevit svobodnou vůli.

Naštěstí v našem případě bylo dělení jen dočasné a ve skutečnosti bylo založeno na tom, zda účastníci čtenářské snídane knihu četli či nikoliv. V první skupině diskutovali čtenáři a kromě studentů se zde o významu jednotlivých částí dohadovalo i několik učitelů. V druhé skupině se nad vybranými úryvky zamýšleli studenti nižšího gymnázia taktéž s několika učiteli. Většina z nich ale knihu dosud nečetla a chtěla se pro čtení nechat lákat. Ostatní děti, z I. stupně, poslouchaly předčítání svého staršího spolužáka a vůbec nechtěly skončit. Vyzývaly ho, aby jim četl dál a dál, a to i přesto, že kniha je určena starším žákům. V pouhých 45 minutách jsme zažili čtenářské společenství, kdy každý z přítomných dával najevo, že knihy jsou pro něj důležité a čtení chce věnovat čas, a to bez ohledu na povinnosti, práci, množství učení... Nerozdělovali jsme se v tu chvíli na učitele a žáky. Učili jsme se od sebe navzájem.

První radostný okamžik čtenářského rána nastal už v okamžiku, kdy jsme se rozdělovali do skupin a omluvili se shromážděným, že začínáme o pár minut později: „Omlouvám se za pozdní začátek“. A většina zúčastněných odpověděla: „Omluva přijata“ – přesně tak, jak lidé ze společenství v dystopické knize Dárce odpovídají na jakoukoliv omluvu.

Pozvánka pro učitele:

Mým učitelům

Bylo Mým nejvroucnějším přáním, abych léta, která z B-í milosti jsou mi ještě dopřána, mohl

zasvětit dílu *Dárce* a uchránil Svoje národy před těžkými oběťmi a břemeny konzumní literatury.

V radě prozřetelnosti bylo jinak rozhodnuto. Pletichy protivníka plného nevzdělanosti nutí Mne, abych na obranu cti vzdělanosti a zabezpečení jejích držav ve Vašich životech Vám doporučil přijít na „Čtenářskou snídani“ 8. 2. 2018 v 7:30, kde se bude probírat literární dílo *Dárce*. A důvěřuji Vám, že včas přijdete do 3. patra a že kvalitní literatuře dopřejete vítězství.

Čtenářská snídane

České umělecko-naučné vlastivědy pro školáky

Martin Reissner

m.reissner@centrum.cz

Od Letem ČSR po Můj atlas Česka

V oblasti umělecko-naučné literatury pro děti mladšího školního věku vznikly v českém jazyce od poloviny 20. století mnohé výrazné práce a několik mimořádných děl. Zatímco knihy určené mládeži často bez postihu v podobě nižšího zájmu čtenářů propojují faktografii a popularizaci při marginalizaci umělecko-estetické literární i výtvarné vrstvy díla, u dětských titulů takový přístup úspěšný nebývá. V této věkové kategorii totiž estetická složka díla sehrává z důvodů specifické psychické ustrojenosti čtenářů, existence limitů recepčních, vyjadřovacích a obecně zkušenostních určující roli a značně podmiňuje úspěch každé publikace. Kánonem umělecko-naučných děl zůstává v českém prostředí již téměř před šedesáti lety poprvé vydaný encyklopedický opus Bohumila Říhy (1907–1987)

a ilustrátora Vladimíra Fuky (1926–1977) **Dětská encyklopedie**¹. Přes zastarání některých hesel a navzdory obruči ideologismu československé reality přelomu 50. a 60. let minulého století, zůstává Říhův přístup ke zprostředkovávání faktů

příkladný, literárně nefádní a působivý. Úspěch knihy spoluvytvořily i vstřícné narativní ilustrace².

Neantikvaný půvab i vzor technickým posunům uchovala též kniha Václava Kovala (1907–asi 1989) ilustrovaná Františkem Škodou (1925–1999) nazvaná **Svět našimi smysly**, kterou pro čtenáře od devíti let v roce

1963 vydalo Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK). K úspěšným počínům se řadí také

¹ Odborná spolupráce Josef Novák.

² Od 5. přepracovaného vydání vydaného Albatrosem roku 1978 byl ilustrátorem Jiří Kalousek, polistopadová vydání v nakladatelství Axioma ilustroval Antonín Šplíchal.

dvousvazkový informační breviář Heleny Škodové (1955) a Eduarda Škody (1933) ilustrovaný Vojtěchem Kubařtou (1914–1992) zvaný **Už vím proč**. Poprvé vyšel v letech 1979 – 1980 v Albatrosu a dočkala se dalších vydání jak v češtině, tak ve slovenském překladu³. V tomto století české obecné encyklopedie pro děti nedokázaly v plné šíři navázat na starší díla a jsou namnoze drceny kvantitou (a parciálně i kvalitou) překladových titulů. Výraznou domácí knihou je však například **Velká dětská encyklopedie** Ivony Březinové (1964) z roku 2002.

Ve speciální kategorii vlastivěd pro školáky byl prvním zásadním počinem sledovaného období titul vydaný roku 1960 pod názvem **Letem ČSR**⁴. Tuto encyklopedii českých zemí i Slovenska napsal Jaroslav Tichý (1923–2004) a s ilustracemi Jindřicha Kovaříka (1928) v imponujícím, leč dobově obvyklém nákladu 30.000 výtisků ji uvedlo SNDK. Pozdější albatrosí vydání byla doplněna dalšími ilustracemi i fotografiemi a získala též pozměněný název **Letem ČSSR**⁵. Byl to titul úspěšný a dětmi respektovaný, neboť nabízel atraktivní četbu o tématech blízkých i obecně traktovaných, a to způsobem didakticky uměřeným a zohledňujícím znalostní rámec dobových frekventantů prvních stupňů škol. Vyznění knihy zesiluje i tematická sevrěnost. Naopak příkladem publikace zásadně limitované nejasností adresátů a časovostí, která vedla k informačnímu zastarání už krátce po vydání, se před koncem 20. století stal V. díl ambiciózní Dětské ilustrované encyklopedie

z nakladatelství Slovart, který vyšel pod názvem **Naše vlast**⁶.

Mezi knižní počiny navazující na nejlepší umělecko-naučné práce minula vstoupil ve druhé polovině roku 2017 také kartograficko-vlastivědný sumář spisovatele Ondřeje Hníka (1977) a ilustrátora Jiřího Votruby (1946) pojmenovaný **Můj atlas Česka**⁷. Mapuje regiony republiky a v nich společensky a kulturně nejvýznamnější místa, přičemž každá z oblastí je představena ve výtvarné zkratce prostřednictvím vizuálních symbolů a následně specifikována několika desítkami hesel. Pel bezprostřednosti publikaci nevetknu

ky a půvabný osobitý projev výtvarníka, ale zejména prozaické i básnické charakteristiky, jež o svém kraji, obci či zajímavostech v okolí sepsali školáci a zachytili dětští ilustrátoři. V úhrnu je těchto malých autorů bezmála devět desítek a k tomu ještě celá 5. třída Základní školy Kounice u Českého Brodu.

K nadčasovosti má **Můj atlas Česka** nakročeno ze dvou důvodů. Prvním je kultivovaná a přitom pro děti stylově i jazykově vstřícná textová struktura, jež šťastně tematizuje vedle základních informací i řadu zajímavostí a jevů. Umně ukryté výchovné nabádání, nevtravý a psychologicky pevný metodický záměr autor rozvíjí při popisech lokací, jež prožil a má k nim vztah. Nepoučuje a neubíjí statistikami, naopak syntetizuje a přiměřeně rozumovým schopnostem čtenářů vysvětluje a ozřejmuje. Jasně, sumarizující, ale výstižné ilustrace renomovaného Jiřího Votruby pak vytvářejí druhou základní kvalitu díla.

3 Překladatelkou do slovenštiny je Olga Šilnická a titul vydalo roku 1992 bratislavské nakladatelství Bradlo.

4 ČSR je zkratka dobového názvu státu Československá republika.

5 ČSSR je zkratka dobového oficiálního názvu státu Československá socialistická republika.

6 Kniha vyšla roku 1998 a autory textu jsou Pavel Augusta a František Honzák, ilustrace vytvořil Adolf Born.

7 V autorském výtčtu jsou uváděny i „dětí z celé ČR“.

Srovnání dvou obdobně cílených publikací pro školáky – Tichého práce *Letem ČSR* určené dětem od 9 let a Hníkovy *Mého atlasu Česka* adresovaného recipientům od 6 let – odkrývá nejen zásadnost společenských posunů, změny dynamiky a významu řady témat, ale výrazně i fakta o tom, jak mocně se za půl století umělecko-naučné encyklopedické vlastivědné práce pro děti posunuly blíže k pozicím výstřední literární tvorby, přičemž ale také byla zachována faktografická hutnost. Nyní, kdy souznění literární, ilustrační a redakční zůstávají pro některé z vydavatelů nepoznanou dimenzí kooperace, nabízí tedy Albatros titul suverénního estetického účinku a velké atraktivity pro dětské čtenáře. Je-li kniha předznamenáním širší spolupráce obou autorů, ukáže čas. V kontextu

výše předestřené introspekce světa umělecko-naučné české knihy se zdá být namístě, učinit za takový tvůrčí svazek přímluvu.

Literatura:

BŘEZINOVÁ, I. *Velká dětská encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2002. 255 s.

HNÍK, O. *Můj atlas Česka*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2017. 144 s.

ŘÍHA, B. *Dětské encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1959. 349 s.

ŠKODOVÁ, H., ŠKODA, E. *Už vím proč 1*. Praha: Albatros, 1979. 134 s.

ŠKODOVÁ, H., ŠKODA, E. *Už vím proč 2*. Praha: Albatros, 1980. 141 s.

TICHÝ, J. *Letem ČSR*. 1. ed. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960. 118 s.

Rozhovor s Danielou Wimmerovou

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Paní Wimmerová, váš profesní život byl od samého počátku spojen s veřejnými knihovnami. Záhy jste začala pracovat jako metodička a této pracovní pozici jste zůstala věrná po celou dobu svého působení ve vaší knihovně v Českém Krumlově. Jak vypadala metodická práce v počátcích vaší profesní kariéry a jaké problémy byly pro knihovny v té době nejpalčivější?

Svou „kariéru knihovnice“ jsem zahájila v roce 1966, krátce po maturitě na SVVŠ, v Městské knihovně v Bílině na severu Čech. Tam jsem si poprvé začínala uvědomovat, co je to knihovnická práce. Po roce jsem odešla do Prahy, protože jsem byla přijata na nástavbové studium na Střední knihovnické škole. Zde jsem prožila bouřlivá léta 1967/1969. Bylo to velmi zajímavé

období, které ovlivnilo můj život v budoucnosti. Poprvé jsem se zde také setkala s existencí profesního spolku a stejně jako mnohé moje spolužačky jsem vstoupila (byť jen nakrátko) do SKIPu.

Po ukončení studií jsem se vrátila do severních Čech a začala jsem jako vedoucí pracovat v Městské knihovně v Dubí. Tím jsem vlastně zahájila svou práci s „malými knihovnami“. Později jsem přešla do Okresní knihovny v Teplicích a od té doby jsem až do důchodu pracovala jako metodička. Na Teplicku jsem pečovala o venkovské knihovny do roku 1984, kdy jsem se přestěhovala s rodinou do Kaplice. Základy „metodické práce“ jsem získala v teplické knihovně od svých zkušených kolegyně (Jarmila Trágrová, Olga Milcová).

Když jsem přišla do jižních Čech, měla jsem možnost poznat jiný způsob regionální

činnosti. Velkou změnou byla rozlehlost regionu a špatná dostupnost některých míst. Vedle koordinace činnosti knihoven, jsem měla za úkol pomáhat s vylepšováním knihovnické práce a hlavně zásobit knihovny novinkami pomocí výměnných souborů. Práce to byla pestrá a zajímavá. Velmi záleželo na osobním kontaktu s knihovníky a hlavně jejich zřizovateli. Zažila jsem zde také nástup moderních technologií a má činnost byla rozšířena o přesvědčování zřizovatelů a pomoc při prvních grantových projektech, když jsme zaváděli do knihoven internet a první knihovnický program LANius.

V roli metodičky jste od počátku podporovala a hájila význam malých obecních knihoven. Co bylo prvotním impulsem, který podpořil vaše rozhodnutí věnovat svůj profesní zájem právě této skupině knihoven?

Myslím, že na tuto otázku jsem již více méně odpověděla v minulém odstavci. S prací venkovské knihovny jsem se měla možnost seznámit už na základní škole, protože naše paní učitelka byla dobrovolnou knihovnicí v obci. Sama jsem později v této knihovně pracovala, když došlo k její profesionalizaci. Měla jsem k této práci vždy blízko a bavila mne pro svou rozmanitost a možnost setkávání s lidmi.

Zejména vaší zásluhou se podařilo zařadit obecní knihovny jako další z hodnotících kritérií soutěže Vesnice roku. Jak obtížné bylo dosáhnout tohoto cíle a jak dlouhá cesta k němu vedla?

Řekla bych, že to byla souhra příznivých náhod. Po vzniku Sekce veřejných knihoven se sešla „dělná“ skupina lidí, kteří měli zájem na zachování vybudovaného funkčního systému spolupráce knihoven. Byla to doba „divoké

transformace“ okresních knihoven a někde došlo ke zrušení pomoci venkovským knihovnám. Bylo zahájeno systematické oslovování lidí z řad samosprávy a státní správy a hledání těch, kteří by knihovnám mohli pomoci. Tak jsme také objevili Spolek pro obnovu venkova a soutěž Vesnice roku. Udivilo nás, že při hodnocení venkovského života chybí ocenění práce knihoven. Spolu s několika nadšenci (především Milenou Kodýmovou)

jsem začali hledat možnost, jak do soutěže zapojit i knihovny. Vedení Spolku pro obnovu venkova bylo vstřícné a tak se od roku 2000 začala hodnotit i práce knihovny. Z počátku uděloval diplom a stuhu SKIP, ale od roku 2003 se podařilo ocenění knihovníků zařadit mezi státní ceny udělované Ministerstvem kultury. Aby se neztratil kontakt s rozvojem venkovského života, je soutěž Knihovna roku dvoukolová – regionální ocenění je v rámci soutěže Vesnice roku a vítězná knihovna pak postupuje do celostátního kola v režii MK ČR. Proto cenu uděluje většinou sám ministr kultury. Ještě bych ráda doplnila, že všechny ty krásné stuh, které knihovny za celou dobu získaly, vyšila bývalá ředitelka pelhřimovské knihovny, dnes knihovnice v obci Želiv, paní Anděla Tomanová.

V roce 2009 byla ustavena nová podsektce SKIP pro malé knihovny v rámci sekce pro veřejné knihovny. Působila jste od počátku

jako její garantka a současně organizátorka celostátních seminářů „Co venkovské knihovny umějí a mohou“, přičemž v roce 2017 jste připravili již neskutečný XIII. ročník. Jak se podle vás proměnil charakter těchto seminářů a v čem vidíte jejich největší přínos?

Začala bych od konce. Semináře „Co venkovské knihovny umějí a mohou“ se během let staly mou „srdeční záležitostí“. Na počátku byl nápad, že je třeba poskytnout knihovnám v malých obcích možnost vzájemného poznání, prezentace své činnosti, výměny zkušeností a seznámení s novými trendy v naší profesi. Odtud byl už jen kousek k tomu, aby setkání navazovala na soutěž Knihovna roku. Hostitelem se stává vítězná knihovna a s organizací setkání jí pomáhá SKIP a významný podíl na celé organizaci mají také zřizovatelé dané knihovny. Na první setkání do Sedlnic jsme pozvali do té

doby oceněné knihovny. Program byl zaměřen na představení jejich činnosti. Postupně jsme našli osvědčený a prověřený scénář. Na programu se společně podílí knihovnice vítězné knihovny, vedení obce, pracovníci regionálního oddělení a SKIP. Cílem je představit zajímavou práci hostitelské knihovny, dozvědět se novinky z profese, navázat přátelství a získat inspiraci pro další činnost. Velký důraz je při těchto setkáních kladen na vztah k regionu, poznávání zajímavých osobností a míst, stejně pak na práci s regionální literaturou. Nikdy nechybí ani ochutnávání regionálních specialit. Osvědčilo se na setkání zvát zástupce vedení obce. Ukázalo se, že pořádání setkání v jejich

obci se pak právě pro ně stává prestižní záležitostí. Daří se také zajišťovat zajímavé lektory. O oblíbenosti svědčí fakt, že se lidé rádi vracejí a rozhodně není problémem zajistit pro tuto akci účastníky. Snažíme se jako „podsekcce“ pravidelně informovat o činnosti venkovských knihoven v časopise Čtenář.

Mezi hlavní úkoly nové podsekcce patřilo posílit spolupráci se Spolkem pro obnovu venkova (SPOV) – na celostátní i regionální úrovni a podpořit členství regionálních organizací SKIP v regionálních pobočkách SPOV. Jak se podle vás daří tento cíl naplňovat a v jaké ideální podobě by podle vás měla tato spolupráce probíhat?

Spolupráce se Spolkem pro obnovu venkova se dlouhodobě daří na celostátní úrovni. Pořádalo se, že knihovníci jsou respektovanými komisaři v hodnotitelských komisích soutěže Vesnice roku a to jak na

regionální, tak celostátní úrovni. V některých regionech se velmi dobře rozvíjí vzájemná spolupráce SKIP a SPOV. Mohu zde připomenout společnou činnost obou spolků v jižních Čechách. Letos proběhne již sedmý ročník společných seminářů jihočeských knihovníků a starostů. Kolegyně Jiřina Kostková je členkou regionálního výboru SKIP a již několik let je i členkou regionálního výboru SPOV, zajišťuje kontakt mezi oběma spolky. Já osobně jsem mnoho let členkou Výběrové komise Programu obnovy venkova, která zajišťuje přidělování dotací obcím a také sleduje využívání těchto prostředků. Za pomoci těchto prostředků byl před časem vyhlášen dotační titul na vybavení

starosta Hroznětína Martin Maleček

Společné foto na zámeckých schodech v Ostrově, foto Jan Kolofík

Městská knihovna v Ostrově

Miroslav Bláha - Starostové si předávají pomyslnou štafetu organizátorů

Miroslav Bláha - Společná procházka po Karlových Varech

Hroznětín

knihoven počítači. V současné době existuje dotační program na vybavení knihoven nábytkem nebo technikou.

Jakou největší proměnu vidíte vy sama u malých obecních knihoven za dobu, kdy byla obnovena systematická metodická práce v podobě regionálních funkcí a v čem vidíte úkoly vaší podsektory do budoucna?

Malé obecní knihovny už dávno nejsou jen půjčovnami knih, ale v pravém smyslu komunitní centra obce. Knihovny jsou nejen pomocí výměnných souborů pravidelně doplňovány novinkami (jak papírovými, tak i zvukovými knihami), ale najdeme zde i společenské hry, fotodokumentaci z činnosti obce a také informace o regionu. Samozřejmostí je napojení na internet. Knihovny také používají elektronickou evidenci výpůjček (většinou jsou napojeny na REKS). Spolupráce s profesionálními knihovníky je pro obecní knihovny velmi důležitá. Pověřené knihovny pomáhají vylepšovat stav knihovnické techniky a pomáhají zavádět novinky v naší práci. Nezbytný je neustálý osobní kontakt se zřizovateli. Nová technika umožňuje snadnější a rychlejší vzájemnou komunikaci.

A na závěr dovolte otázku směřovanou k vašemu celoživotnímu zájmu, k obecním knihovnám. Co je podle vás tím nejdůležitějším předpokladem, aby mohly i nejmenší obecní knihovny plnit roli komunitních, vzdělávacích a informačních center? Jak důležitou úlohu mohou v tomto vykonávat regionální funkce, tedy metodikové, metodicky pověřené knihovny?

Abyste mohla jakákoli knihovna dobře vykonávat svou funkci, musí mít osvědčeného zřizovatele, komunikativního, vlídného a přátelského knihovníka. Takového, který má rád své uživatele (ale i lidi všeobecně), nebrání se vzdělávání a poznávání nových věcí. Své poznatky

umí předat dál a získá si důvěru svého okolí. Musí mu záležet na tom, co se v jeho obci děje. Ideální je, když všechny tyto požadavky jsou splněny současně. Z toho pak většinou vyjde další Knihovna roku.

Na základě své vlastní zkušenosti jsem přesvědčena, že metodici jsou velmi důležití v rozvoji činnosti knihoven. Musí to ale být zkušení odborníci, aby dokázali o důležitosti knihovny přesvědčit své okolí a byli schopni „dobrovolným knihovníkům“ některé činnosti nejen vysvětlit, ale okamžitě na místě předvést. Regionální oddělení s profesionálními knihovníky má většinou dost prostoru pro přípravu metodických materiálů, které pak mohou pomoci malým knihovnám při organizování kulturních akcí – velmi oblíbené jsou materiály zaměřené na daný region. Nezanedbatelným počinem bývá i organizování poznávacích zájezdů pro knihovníky malých knihoven v rámci okresu nebo regionu. Věřím, že v našich knihovnách je spousta šikovných lidí, které práce těší a baví je hledat nové neotřelé způsoby, jak knihovnu přiblížit široké veřejnosti.

Děkujeme za rozhovor.

Dovolte, abychom Vám při příležitosti Vašeho letošního životního jubilea, popřáli jménem časopisu Duha hodně energie a elánu nejen při přípravách příštích celostátních seminářů Co venkovské knihovny umějí a mohou, ale také ve všech Vašich dalších aktivitách.

Daniela Wimmerová vystudovala Střední knihovnickou školu v Praze. Do roku 1984 pracovala v Okresní, nyní Regionální knihovně Teplice, poté až do roku 2007 v Okresní knihovně, dnes Městské knihovně v Českém Krumlově jako odborná pracovnice v oddělení regionálních služeb. Od roku 1995 do roku 2007 působila jako předsedkyně Jihočeské regionální organizace SKIP a podařilo se jí navázat profesní kontakty s hornorakouskými knihovníky

(v roce 1999 získala pamětní medaili za budování vzájemných kontaktů při příležitosti oslav 120. výročí založení Městské knihovny v Českém Krumlově a 10. výročí spolupráce). Pracovala jako komisařka celostátního kola soutěže Knihovna roku, na jejíž organizaci a průběhu se velmi aktivně podílela. V roce 2004 obdržela Cenu českých knihovníků za významný podíl na rozvoji českého knihovnictví. V roce 2003 jí byla udělena na konferenci Knihovny

současnosti čestná cena za celoživotní činnost Medaile Z. V. Tobolky. Jako metodička působila v českokrumlovském okrese do března 2007. V roce 2007 odešla do důchodu a stala se dobrovolnou knihovnicí v pobočce Městské knihovny Kaplice v Blansku.

Je garantem podsektory Pro knihovny malých obcí, pořádá setkání venkovských knihovníků „Co venkovské knihovny umějí a mohou“. Publikuje články o knihovnách v odborném a regionálním tisku.

Podpora rozvoje obecních knihoven jako nedílná součást Programu rozvoje Jihomoravského kraje na období 2018–2021

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

„Nejrozšířenějším kulturním zařízením, které napomáhá kultivovat lidský potenciál kraje již od mládí věku (a i v menších obcích), jsou knihovny.“¹

Začátkem března schválila Rada Jihomoravského kraje v návaznosti na Strategii rozvoje Jihomoravského kraje 2020 střednědobý programový dokument Program rozvoje Jihomoravského kraje 2018–2021² s cílem identifikovat a zhodnotit aktuální témata a zformulovat hlavní priority kraje pro budoucí období.

Program vytyčil čtyři klíčové priority, přičemž v rámci druhé priority Zajištění kvality života obyvatel zařadil jako jedno z opatření na podporu její realizace Udržení služeb na venkově, a to prostřednictvím **podpory rozvoje**

obecních knihoven (aktivita 2.5.3) s důrazem na zkvalitnění jejich zázemí a rozšíření knihovního fondu. Nástrojem participace kraje má být již po tři roky vyhlašovaný dotační titul Obecní knihovny, který se tímto stal oficiální a krajem deklarovanou platformou pro zlepšování podmínek obecních knihoven v Jihomoravském kraji. Věcně příslušným garantem uvedeného opatření je odbor regionálního rozvoje JMK.

Dotazník pro zřizovatele knihoven

Koncem loňského roku iniciovalo oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK dotazníkový průzkum adresovaný zřizovatelům

¹ Program rozvoje Jihomoravského kraje 2018–2021 [online]. Dostupný z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=340678&TypeId=2>

² <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=340678&TypeId=2>

OKRES	Počet žádostí v roce 2017	využilo % obcí do 3 000 obyvatel
BLANSKO	25	22,72
BRNO-VENKOV	23	13,37
BŘECLAV	6	10,71
HODONÍN	20	28,16
VYŠKOV	16	21,05
ZNOJMO	12	8,5
CELKEM	102	16,29

knihoven v Jihomoravském kraji v obcích do 3 000 obyvatel s cílem zjistit jejich zájem o modernizaci a obnovu obecních knihoven. Průzkum se uskutečnil v přímé návaznosti na dotační titul Obecní knihovny, který Jihomoravský kraj poprvé vyhlásil v lednu 2016 a který se stal významným impulsem k proměně obecních knihoven. Zájem o jeho využití projevil o hned v prvním roce vyhlášení až 154 obcí.

Průzkum probíhal od 2. do 13. listopadu 2017 a z celkového počtu 626 obcí do 3 000 obyvatel se aktivně zapojilo 296, tj. 47,2 %. Více jak 83 % obcí vyjádřilo zájem využít dotační titul také v roce 2018, přičemž největší zájem by byl o vybavení knihovny novým mobiliářem (sedací nábytek stoly, dětský koutek).

Dotazníkový průzkum potvrdil zájem obcí o pokračování dotačního titulu Obecní knihovny a významně podpořil jeho opětovné vyhlášení v rámci dotačního programu Program rozvoje venkova Jihomoravského kraje 2018³.

Jihomoravský kraj je v současné době jediný, který podporuje rozvoj knihoven svých obcí cestou modernizace jejich interiérů a technického vybavení za podmínek, které umožňují využít dotaci i těm nejmenším obcím. Jednou z předností výzvy je opakované podávání žádostí, navíc obce, které měly zájem ji využít, si mohly současně požádat o jiný z dalších šesti dotačních titulů vyhlášených v rámci dotačního programu Program rozvoje venkova.

Podobnou dotaci s názvem Obecní

knihovny vyhláší také Středočeský kraj. Je však limitována nejen mírou podpory, ale také omezením žadatelů v případě žádosti o další dotační titul.

Dotační titul Obecní knihovny

Zejména s blížícími oslavami stého výročí od vydání prvního knihovního zákona (Zákon č. 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních), který schválilo Národní shromáždění Československé republiky 22. července 1919 a který svým nařízením založit v každé obci knihovnu podnítl masový rozvoj veřejného knihovnictví u nás a tím vytvoření jedné z nejhustších sítí veřejných knihoven na počet obyvatel v celosvětovém měřítku,⁴ je podpora tohoto kulturního dědictví usilujícího o „*doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva*“⁵ ze strany krajů, měst i obcí záslužným počinem hodným uznání a následování.

V letech 2016 a 2017 podpořil Jihomoravský kraj prostřednictvím dotačního titulu Obecní knihovny celkem 154 žadatelů v celkovém objemu finančních prostředků ve výši 8,840.000,- Kč. V roce 2016 bylo nejvíce žadatelů z obcí ve velikosti 201 až 500 obyvatel, v roce 2017 bylo rovnoměrné zastoupení žadatelů v obcích 201 až 1 000 obyvatel. Nárůst zaznamenala i kategorie 2 501 až 3 000 obyvatel (2016 – 4,9 % žadatelů, 2017 – 7,8 %).

Ve srovnání s rokem 2016 došlo ke snížení počtu žadatelů ve všech okresech s výjimkou okresu Hodonín, kde došlo k nárůstu z 25,35 %

3 https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/soubory/MZK/pdf/vysledky_dotaznikoveho_pruzkumu_pro_zrizovatele_knihoven-dt_obecni_knihovny_2018.pdf

4 <https://zpravy.plus.domaci/ceska-republika-ma-nejhustsi-sit-knihoven>

5 Zákon o veřejných knihovnách obecních č. 430/1919 Sb.

Místní knihovna Vacenovice, okres Hodonín

Místní knihovna Nový Přerov - dětský koutek, okres Břeclav

Obecní knihovna Sloup, okres Blansko

Knihovna Želetice, okres Hodonín

žadatelů z počtu obcí do 3 000 obyvatel na 28,16 %, což bylo nejvíce žadatelů ze všech okresů v Jihomoravském kraji.

Ze závěrečných zpráv obcí

Jamolice (okres Znojmo)

„Nové regály v knihovně zabezpečí lepší přehlednost a uspořádání knih. Výměna osvětlení a nový nábytek bude vylepšením současného prostoru knihovny. Nové počítačové vybavení a tiskárna i s lepším a rychlejším internetem podstatně zlepši a zkvalitní službu pro čtenáře i ostatní obyvatele, kteří mohou tuto službu využívat. O novém vybavení knihovny informuje i na našich webových stránkách www.obec-jamolice.cz.“

Blatnice pod svatým Antonínkem (okres Hodonín)

„Nově byly pořízeny dva kancelářské počítače s operačním systémem Microsoft Windows a kancelářský balíček Office (Word, Excel, Outlook a PowerPoint), dva LCD monitory BenQ a notebook Lenovo ThinkPad. Jednu počítačovou sestavu využívá paní knihovnice a druhá je k dispozici návštěvníkům knihovny. Notebook je možné využívat při práci knihovnice v terénu – např. při návštěvách pracoviště knihovny v mateřské či základní škole, se kterými úzce spolupracuje, či při různých doprovodných akcích, které jsou součástí doplňkového programu knihovny.“

Zbraslav (okres Brno-venkov)

„Podpory si velmi ceníme, rozšířilo to nabídku čtenářům a to nejen v oblasti knih, ale i přednášek.“

Technické řešení projektu: V rámci projektu bylo vybavení knihovny rozšířeno o notebooky s operačním systémem a propojení s knihovnickým systémem, tiskárnu, myši k notebookům, vše včetně softwaru a o čtečku knih. Knihovna se realizovala ve dvou etapách, a to v roce 2016 a v roce 2017. Vše bylo za podpory JMK.

Místní knihovna Nová Lhota, okres Hodonín

Díky projektu se rozšířila i spolupráce knihovny se základní školou, cílem je knihovnu zatraktivnit i pro mladou generaci a ukázat jim, že čtení nejsou jen klasické knihy, ale i e-booky. Pro tento účel byla zakoupena čtečka elektronických knih. Naším dlouhodobým cílem je zaměřit se a přitáhnout více čtenářů právě z řad mládeže, která se v dnešní době nedokáže nad knihou zastavit, čerpat z nich inspiraci a rozšiřovat si tak své jazykové a další dovednosti. Děkuje.

Dotační výzva v roce 2018

Začátkem letošního roku vyhlásil Jihomoravský kraj již potřetí dotační výzvu na podporu modernizace a obnovy knihoven v obcích do 3 000 obyvatel, na kterou vyčlenil ze svého rozpočtu 4 miliony Kč. I letos tak mohly obce podávat žádosti opakovaně až do výše 100.000,- Kč v rámci 50% spoluúčasti. Schvalování podaných žádostí se teprve připravuje. Výše dotace, o kterou obce požádaly, zřejmě nepřesáhne alokovanou částku, nicméně i přesto je příslibem dalšího rozkvětu našich obecních knihoven. Ke svým kulatinám v příštím roce si jej právem zaslouží.

Městská knihovna Znojmo slavila narozeniny, a ne jediné!

Petra Pavlačková

pavlackova@knihovnazn.cz

Rok 2017 pro nás přichystal významné jubileum – oslavili jsme již 140 let vzniku MěK Znojmo, k tomu se přidaly i oslavy narozenin Knihovny rakouské literatury, která je součástí Městské knihovny Znojmo, a která je tu s námi již 25 let!

Jelikož s sebou rok 2017 přinesl dvě významná jubilea, **stočtyřicetiny fungování Městské knihovny Znojmo** a zároveň **pětadvacet let od vzniku Knihovny rakouské literatury**, nezháleli jsme a rozhodli se tato významná výročí oslavit spolu se svými čtenáři. Již počátkem roku započaly veškeré přípravy, přes přípravu brožur, tisk propagačních materiálů (knižní záložky či leták, prezentující služby knihovny), až po sestavování fotografií, určených pro plánovanou výstavu, která se měla stát vyvrcholením oslav.

První z akcí, pořádaných ke 140. výročí založení knihovny, se stal již tradičně pořádaný **Jazzový poetický večer**, který se shodou okolností konal v den mezinárodně uznávaný jako Světový den poezie – 21. března. A o poezii zde skutečně nebyla nouze. Za doprovodu jazzové kapely Jazzy Talking ve spolupráci se zpěvačkou Nikol Kotrnetzovou básně přednesla ředitelka znojemské knihovny Věra Mašková společně s Jiřím Svobodou.

Samotná výstava k historii knihovny byla plánována na podzim jubilejního roku 2017, jakožto symbolická připomínka vzniku knihovny v roce 1877. Výstava, příznačně pojmenována **Knihovna v akci aneb Akce v knihovně** měla pomocí fotografií historických i současných, dobových spisů či názorných ukázek přiblížit proces vývoje a „stárnutí“ Městské knihovny Znojmo.

Vernisáž výstavy připadla na 11. říjen. Místem konání se stala Galerie v Domě porozumění, která spadá pod správu Městské knihovny Znojmo. Vernisáž byla zahájena ředitelkou Věrou Maškovou za účasti místostarosty Jana

Materiály vydané k výročí knihovny

Blahy. Poté již následovalo otevření očekávané výstavy. Hosté si mohli prohlédnout řadu fotografií přibližujících historii znojemské knihovny, či pouhý „život“ v knihovně – ať už současný, nebo ten minulý. Účastníci výstavy se mohli rovněž díky vystaveným fotografiím přesvědčit o bohatém kulturním dění, které znojemská knihovna již léta organizuje. K vidění toho bylo skutečně mnoho – to vše za doprovodu pěveckého souboru Carmina Clara nebo také při vychutnání si sklenky dobrého vína.

A pokud náhodou hosté během výstavy nestihli vstřebat veškeré důležité informace, nevadí. Domů si mohli odnést dvě brožury podávající komplexní přehled toho, jak se knihovna proměňovala v čase.¹ Výstavu mapující historii a současnost MěK Znojmo, bylo možné zhlédnout až do 29. listopadu 2017.

¹ První z nich je zaměřena na celých 140 let MěK Znojmo, druhá podává historické a statistické informace o Knihovně rakouské literatury.

Knihovna v akci aneb Akce v knihovně - K vidění byly nejenom fotografie.

Knihovna v akci aneb Akce v knihovně

Projekt „Historické zločiny a záhady v dílech regionálních autorů“

Marcela Kolářková

kolackova.marcela@knihovnahod.cz

Oddělení informačních zdrojů a regionálních služeb Městské knihovny Hodonín na podzim 2017 zorganizovalo besedy v rámci dotace JM kraje na výkon regionálních funkcí na rok 2017 pod názvem „Historické zločiny a záhady v dílech regionálních autorů“. Zapojilo se 6 neprofesionálních knihoven. V Knihovně Hovorany a v Obecní knihovně Terezín byla spisovatelka Věra Fojtová s besedou na téma Vlnařská krimi. V Obecní knihovně Vlkoš a v Místní knihovně Želetice přednášel Stanislav Češka na téma „Jak se píše detektivky“. V Obecní knihovně Nová Lhota a v Místní knihovně Vacenovice byl Jiří Jilík s přednáškou Tajemné příběhy.

V rámci projektu byla vyhlášena soutěž dětských prací na téma „Můj literární hrdina“ ve spolupráci s MŠ a ZŠ. Děti nakreslily obrázky, komise je vyhodnotila a ty nejlepší byly oceněny vždy na začátku besedy. V některé obci dostalo drobný dárek každé dítě, jinde vyhlásili hned několik věkových kategorií.

Městská knihovna Hodonín domluvila spolupráci s autory (honorář hradila z dotace JM kraje na výkon regionálních funkcí na rok 2017), navrhla, vytiskla a dodala propagační plakáty. Knihovnice v jednotlivých knihovnách se dohodly s MŠ nebo ZŠ na tvorbě výtvarných prací, zajistily místo pro akci, připravily informace na webové stránky knihovny, obce, do místního zpravodaje apod. Na obecních úřadech buď pracovníce regionálního oddělení nebo knihovnice domluvily ceny pro vítězné výtvarné práce.

Máme za sebou už 3. ročník organizování kulturních akcí pro neprofesionální knihovny v rámci našeho regionu. Cílem je rozvíjení kulturně výchovné činnosti v obcích a inspirace pro knihovníky. Knihovny se mohou inspirovat tímto projektem a samy bez naší pomoci zorganizovat besedu nebo autorské čtení. V tomto roce lze využít krásné téma: výročí 100 let vzniku republiky. Naše oddělení v roce 2018 plánuje akce na podporu čtenářství u dětských návštěvníků knihovny. Budeme se snažit oslovit vhodné autory.

Bude vás zajímat, že...

... vyšla kniha **Žiji svou minulostí. Vzpomínky těch, kdo přežili holocaust**. Sestavil a vydal Ivan Lefkovits (OIKOYMMENTH 2017). V kartonovém pouzdře je 15 samostatných sešitů vzpomínek a jeden sešit úvodní. Český překlad 15 sešitů vzpomínek z němčiny vyšel za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, Česko-německého fondu budoucnosti a dalších institucí. Na obálce každého sešitu je reprodukce výřezu z obrazů cyklu Birkenau od vynikajícího malíře Gerharda Richtera. Autory vzpomínek jsou Češi, Slováci, Maďaři, Poláci, Němci, skupinka zachráněných, kteří po válce našli útočiště a domov ve Švýcarsku. Společným jmenovatelem vzniku těchto výjimečných osobních výpovědí je nejen snaha o předání paměti dalším generacím, ale také manifestace nezlomné víry v budoucnost. Knihu mohou knihovny doporučit učitelům ...

Stanislav Češka v Želečích

Věra Fojtová v Terezíně

Jižní Morava čte završila 2. ročník

Adéla Dilhofová
dilhofova@mzk.cz

Projekt probíhal ve dvou etapách: od června do srpna organizační přípravy a samotná realizace projektu v zapojených knihovnách od září do prosince 2017. Začátkem září byla vyhlášena literárně-výtvarná soutěž pro děti a mládež na téma „Příběhy mého kraje“. Povídky, pohádky, eseje anebo básničky děti odevzdávaly do konce října v šedesáti zapojených knihovnách. Poprvé v tomto ročníku probíhala soutěž v celkem čtyřech věkových kategoriích 4-7 let (výtvarná kategorie), dále 8-10 let a 11-15 let. Nově, na žádost knihoven, byla soutěž rozšířena o kategorii kolektivů dětí. V průběhu této doby knihovnice, učitelé, regionální spisovatelé či zastupitelé obcí (starostové či místostarostové) četli dětem vybrané texty z regionální literatury a pověstí. Setkání někde probíhala i mimo knihovny, více knihoven vyrazelo s dětmi také na literárně turistická poutování – do historických částí města či do přírody.

Celkem v šedesáti knihovnách v Jihomoravském kraji proběhlo 228 akcí, včetně doprovodných výstav výtvarných prací, zejména menších dětí. Všechny aktivit v knihovnách Jihomoravského kraje **se zúčastnilo celkem 5.574 dětí, včetně rodičů a prarodičů do knihoven zamířilo 7.209 účastníků.** Na autorských čteních a besedách s dětmi se vystřídal v různých městech a obcích celkem **12 regionálních autorů a ilustrátorů,** jako například: Pavel Čech, Petra Dvořáková, Libuše Šuleřová, Jiří Svoboda, Vlasta Švejdová, Jiří Šandera, František Šalál, Ivo Durec či Zdeněk Železný.

Autoři prací, které byly v obou literárních kategoriích v knihovnách vybrány jako nejlepší a které tak postoupily do krajského kola, obdrželi pozvánku do brněnského Divadla Polárka na divadelní představení anebo do Hvězdárny

Vyhlášení výsledků krajského kola JMČ ve Hvězdárně a planetáriu Brno, foto: Pavel Němec

Slavnostní vyhlášení v Divadle Polárka dne 3. 12. 2017

beseda s Pavlem Čechem Městská knihovna Boskovice 15.11.2017

Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Řečkovice, foto: Šárka Ondrušková

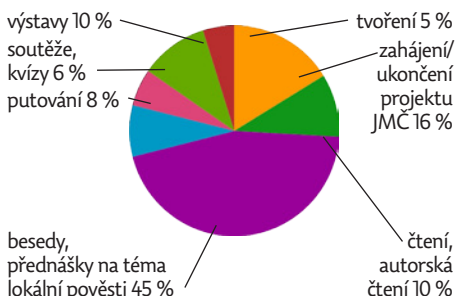
a planetária Brno na slavnostní vyhlášení. Zde byli slavnostně vyhlášeni tři nejlepší z každé kategorie. Všechny děti zde zhlédly divadelní či filmové představení, obdržely knižní dary a také si samozřejmě vyslechly dramatizaci vítězných textů v podání herců divadla. Pro některé z nich, zejména z malých obcí, to bylo první setkání s divadlem vůbec.

V závěru roku byla vytvořena výstava o aktivitách projektu, která byla umístěna nejprve v prostorách Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Počátkem roku 2018 se přemístila do prostor MZK a nadále bude po celý rok 2018 putovat po knihovnách Jihomoravského kraje.

Za realizaci projektu patří poděkování především zapojeným knihovnám, ale také partnerům a sponzorům, kteří přispěli drobnými věcnými dary pro soutěžící: nakladatelství Meander, VIDA! science centrum, Divadlo Polárka, Hvězdárna a planetárium Brno, Euro nářadí, Audioteka.cz, IDS JMK, SAKO Brno, Zabavneuceni.cz, Albi, Povodí Moravy a Aromatica.

Aktivitami v rámci tohoto projektu knihovny v obcích a městech opět potvrdily, že jsou přirozenými komunitními centry a oblíbeným místem setkávání všech generací. Také se díky

Typy realizovaných akcí v knihovnách

projektu Jižní Morava čte výrazně posílila spolupráce s místními školami, veřejnými knihovnami i obcemi celé Jižní Moravy.

S Jižní Moravou čte budeme rádi pokračovat také v letošním roce. Sledujte naše aktivity na webových stránkách <http://jiznimoravacte.cz/> a na stejnojmenném profilu na facebooku.

Akademické pohledy na téma budoucnost knihoven

Libuše Foberová

libuse.foberova@centrum.cz

Dvanáctý ročník tradiční česko-slovensko-polské knihovnické konference *Kniha ve 21. století* proběhl na půdě Slezské univerzity v Opavě v areálu Hradecká dne 7. 2. 2018. Cílem konference byla jak reflexe současného stavu knihovnictví u nás, na Slovensku a v Polsku, tak nárys možných scénářů budoucího vývoje. Konferenci organizátoři chtěli vyvolat širokou diskusi, zda současný stav knihoven odpovídá potřebám společnosti a kam je nutné knihovny dlouhodobě směřovat. Formou panelové diskuse organizátoři zprostředkovali interaktivní výměnu názorů a zkušeností od velkých osobností českého, slovenského a polského knihovnictví.

Řečníci panelové diskuse

Prof. PhDr. Dušan Katuščák, PhD. – je vyučujícím na univerzitě Komenského v Bratislavě. Byl dlouholetým ředitelem Slovenské národní knihovny v Martině. Profesně se věnuje zejména bibliografii a knihovnickému vzdělávání. Hovořil o svém celoživotním díle v příspěvku, který nazval: „Strastičná cesta od katalogu k digitálním repozitářům na

Slovensku.“ Martin Luther King (1963 - Mali sme sen...) přirovnal svůj profesní život k románu autora Miguela de Cervantese: Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha jako zápas s větrnými mlýny. Stejně tak nahlížel na svoji práci i pan profesor Katuščák. Popisoval projekty týkající se digitalizace, zpracoval jako první v Evropě strategii digitalizace, zřídil vysoce profesionální pracoviště ve Vrútkách při

Řečníci panelové diskuse

Slovenské národní knihovně v Martině, kde začal s intenzivní masovou digitalizací. Neměl příležitost všechny projekty dokončit. Konstatoval, že skutečnost je tristní. Z původních plánů zdigitalizovat 253,8 miliónů stran se realizovalo pouhých 40,3 miliónů. Zdigitalizovat se mělo 700 tisíc knih, ale cíl se snížil na 100 tisíc knih. Podle něj by knihovny měly více pracovat s posláním: strategický rámec tvoří poslání, vize a hodnota knihovny. Ředitel knihovny je nositelem vize a pro ni musí získat zřizovatele, zaměstnance a čtenáře.

Prof. Ing. Milan Konvit, PhD. – je vyučujícím ÚBK FPF SU v Opavě. Založil knihovnické studium na Žilinské univerzitě v Žilině, které zaměřil na mediamatiku. Má bohatou publikační činnost a věnuje se zejména otázkám kyberprostoru knihoven. Nezklamal svou pověstnou humornou nadsázkou. Zamýšlel se nad fenoménem čtení, nad knihou, nad člověkem, nad společností a kulturou. Do tohoto zamyšlení vložil pověstnou vyšší moc (Force majeure). Trendy čtení procházejí vývojem – čtení s porozměním, surfování, čtení textů, obrázků a dnes čtení dat. Hovoří se o digitálním čtení, které mění čtenáře knihoven, a knihovny by měly tyto změny reflektovat. Přednesl i variace na téma kniha: e-kniha, audiokniha, video, foto – produkty online živého roztoku. Mění se i člověk/čtenář v surféra, v člověka, který se stává součástí virtuálního stáda. Společnost přechází od společnosti hodnot ke společnosti konzumní; od společnosti vzdělavců ke společnosti klikačů; od společnosti lidí ke společnosti spektaklu. Trendy v kultuře rovněž ovlivňují budoucnost knihoven. Své úvahy profesor shrnul do tří možných scénářů budoucnosti knihoven:

- 1) knihovny se stanou jakýmsi anglickým elitním klubem;
- 2) knihovny se stanou veřejným prostorem přátelským k člověku;
- 3) také se knihovny mohou stát domy duchů. Záleží na nás knihovnicích, jak si poradíme s výzvami, které stojí před námi, a jak si dokážeme udržet přízeň lidí.

Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc. – je vyučujícím ÚBK FPF SU v Opavě, předsedou Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně, založil knihovnické studium na Masarykově univerzitě v Brně, postavil novou Moravskou zemskou knihovnu v Brně. Má bohatou publikační činnost, věnuje se zejména otázkám bibliografie. Vystoupil s velmi zajímavou přednáškou „Fenomén zvláštních vydání novin ze srpnových dnů okupace ČSSR 1968.“ Připravil přehled tisků se zvláštními vydáními v moravských krajích Tatrovák, Svobodný strojař aj. Hovořil i o šéfredaktorech v roce 1968 v moravských krajích. Svůj podnětný příspěvek zakončil slovy: „Už tomu je 50 let.“ Knihovny by neměly zapomínat na svou podstatu.

Prof. Ryszard Nowicki – je vyučujícím na Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii, Bydgoszcz, Polsko. Zajímá se o historii knih z poválečných let (1947–1955). V tomto duchu se odvíjí jeho bohatá publikační i výzkumná činnost. Věnuje se kritické analýze archiválií. Za svou práci dostal řadu ocenění a vyznamenání. V referátu představil své dílo, věnuje se dlouhodobé ochraně knihovního fondu, zejména fondům zničeným během druhé světové války. Představil knihovnictví a čtenářství v Polsku. V mnohém jsou nám polští kolegové podobní a řeší stejné problémy jako kolegové na Slovensku a jako my.

PhDr. Vít Richter – je ředitelem Knihovnického institutu Národní knihovny České republiky a předsedou Ústřední knihovnické rady. Má bohatou publikační činnost a spolupracuje na řadě celostátních průzkumů zaměřených na problematiku knihoven, čtenářství dětí a dospělých. Jako jediný připravil neakademický pohled na budoucnost knihoven.

Úvodní referát nazval výstižně „**Perspektivy a trendy rozvoje knihoven.**“ Hovořil o pěti trendech, které mění informační prostředí knihoven (vycházel z dokumentu IFLA Trend Report 2013 – 2017).

- 1) Nové technologie rozšiřují i omezují přístup k informacím. Knihovny mají obrovský potenciál, aby účinně bojovaly s digitální propastí. Pomyslné nůžky mezi lidmi, kteří umějí či neumějí pracovat s informacemi, se otvírají čím dál šířeji. Patří sem i informační etika a vůbec výuka informační, digitální aj. gramotnosti, kterým se veřejné knihovny věnují a mnohdy tak suplují školní knihovny.
- 2) Online vzdělávání umožňuje demokratizaci a globalizaci vzdělávání. Novým trendem je „otevřené vzdělávání“, což je pro knihovny (zvláště specializované) velká výzva. Existují online vzdělávací zdroje, Open Access, eLearningové kurzy aj. možnosti, kterými mohou knihovny obohatit své služby a prospět tak nejen neformálnímu vzdělávání, ale i formálnímu a informálnímu.
- 3) Ochrana osobních údajů – hranice pro soukromí. GDPR je nový způsob, jak vnímat soukromí uživatelů, právo na zapomenutí atd. Je potřeba, aby knihovny implementovaly GDPR do svých služeb uživatelům, změnily knihovní řád, upravily webové stránky a další náležitosti.
- 4) Hyperkonektivita celé společnosti. Sem patří konvergence mobilních služeb, autorství, překlady, transparentnost, zranitelnost, dezinformace.
- 5) Informační ekonomie se vlivem nových technologií rychle proměňuje. Knihovny musejí designovat své služby tak, aby obstály ve světě globalizace informací, reagovaly na bariéry dnešního světa, aby byly konkurenceschopné ve smyslu sdílené ekonomiky.

Z těchto pěti trendů vyplývá, že pokud chtějí knihovny v budoucnu uspět, měly by zejména rozvíjet tyto oblasti svého zájmu: digitalizace a zpřístupňování děl nedostupných na trhu (v této souvislosti je nutné dorešit dlouhodobé uchování digitálních dokumentů), digitální služby, integrace tradiční a digitální služby, migrace do virtuálního prostředí – Centrální

portál knihoven. S tím vším souvisí nová role knihovníků, kteří se stávají navigátory ve virtuálním světě a poradci. Sebelepší služby jsou k ničemu, když o nich lidé nevědí. Knihovny by měly zejména pracovat na svém zviditelňování, propagovat nejen své služby, ale i profesi knihovníka a knihovny jako takové. Marketing má hodně druhů a vybrat ten vhodný a umět ho použít je umění, kterému by se knihovny měly učit. Marketingově se v knihovně musí chovat všichni, je to filozofie, která se časem vyplatí.

Dnešní knihovny i ty specializované usilují o to stát se komunitními, vzdělávacími, kulturními a kreativními centry, kde lidé rádi a smysluplně tráví svůj čas. Knihovny jako jiné alternativy než hypermarkety. Knihovny by měly zejména rozvíjet čtenářskou gramotnost a další gramotnosti – informační, digitální, finanční, občanskou aj. Ze všech průzkumů vyplývá, že lidé stále považují knihovny za spolehlivý zdroj informací, a na této skutečnosti se dá stavět. Knihovny deklarují, že slouží všem bez rozdílu. Vytvářejí specializované služby pro skupiny ohrožené vyloučením, což je velmi potřebná věc. Nesmíme zapomínat, že knihovna je především místem setkávání – nabízí kvalitní a bezpečný prostor, kde se můžou realizovat celé rodiny, senioři, mládež, děti i dospělí. Na tyto trendy navazuje Koncepce rozvoje knihoven ČR 2017 – 2020, která přímo uvádí oblasti pro správný rozvoj.

Doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. – je vyučujícím ÚBK FPF SU v Opavě. Byl dlouholetým ředitelem ÚISK na Univerzitě Karlově v Praze. Má bohatou publikační činnost a věnuje se zejména rešeršní strategii, ale i technikám rychlého čtení a technikám práce s informacemi. Zamýšlel se nad moderním pojetím informační profese v příspěvku „Budoucnost informační profese.“ Zmiňoval i EBM (Evidence based medicine) a její vliv na činnost lékařských knihoven a informačních středisek. Zmiňoval, jak důležité je, aby knihovny učily své uživatele pracovat s informacemi a zmírňovaly tak obrovskou

informační propast mezi lidmi. Knihovny by podle něj měly klást důraz na dokumentovou komunikaci. Vstup knihoven do kulturních oblastí je sice žádoucí, rovněž pěstování sociálních dovedností, ale knihovny by neměly zapomínat na tvrdé dovednosti, jako je zejména profesionální práce s informacemi (vyhledávání a hodnocení informací). Budoucnost knihoven vidí hlavně ve vzdělaných knihovnicích.

Závěr

Změnit by se měl zejména management knihoven. Nutné je implementovat marketing do stylu řízení knihovny (strategické řízení). Zviditelňování knihoven není nikdy dost. Management nastavuje pravidla hry, shání finance a hlavně motivuje zaměstnance, aby využívali při práci všechny svůj potenciál. Je velké umění vládnout dobře a rozumně. Sebelepší knihovníci sami nic nedokážou, stejně jako sebelepší vedoucí je bez podpory zaměstnanců ztracený. Musí jít o vzájemnou spolupráci a pocit důvěry.

Hledět do budoucnosti a poučit se z minulosti, tak zní odkaz letošní konference.

Oficiální stránky konference: Kniha ve 21. století: <http://k21.fpf.slu.cz/>

Mediální partneři:

Knihovna – knihovnická revue – vydává Národní knihovna ČR

DUHA – Informace o knihách a knihovnách z Moravy – vydává Moravská zemská knihovna v Brně
Čtenář – měsíčník pro knihovny – vydává Stře-
dočeská vědecká knihovna v Kladně

Pořadatelé:

Slezská univerzita v Opavě Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

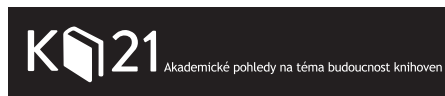
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace

SKIP 10 – Svaz knihovníků a informačních pracovníků 10 pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj

Sponzoři: CEIBA spol. s r. o., KP–SYS spol. s r. o., Cosmotron Bohemia s. r. o.

Partneři: Město Opava, Moravskoslezský kraj

SKIP10 | Moravskoslezský a Olomoucký kraj

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

Bude vás zajímat, že...

... Moravská zemská knihovna vydala k životnímu jubileu doc. PhDr. Jaromíra Kubíčka, CSc. knihu nazvanou **Bibliograf mezi regály**. Formou příspěvků ředitelů krajských knihoven, členů Sekce pro bibliografii SDRUK a dalších osobností knihovnictví a informatiky mapuje odborné aktivity, zásluhy o rozvoj bibliografie v České i Slovenské republice a dlouholetou činnost emeritního ředitele druhé největší knihovny v České republice. Příspěvky Horčáková, Václava: Jaromír Kubíček a kontinuita bibliografické práce, Kucianová, Anna: Kolokviá českých, moravských a slovenských bibliografů a přínos Jaromíra Kubíčka, Altman, Karel: Jaromír Kubíček a předsíní etnologického bádání na Moravě doplňují další příspěvky z odborné práce současných bibliografů. ...

Konference k sociálním inovacím v knihovnách

Jan Lidmila

lidmila@mzk.cz

5. – 6. února uskutečnil Kabinet informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (KISK FF MU) konferenci, která si kladla otázku: Jak mohou knihovny úspěšně vytvářet a rozvíjet služby zaměřené na komunity a sociálně vyloučené skupiny? Odpovědi hledalo celkem 15 řečníků – zástupců knihoven, expertů na design služeb, komunitní a sociální projekty z firem i neziskového sektoru či projektových pracovníků z ministerstva.

Program prvního dne tvořily dva workshopy. První workshop s názvem **Designing the future: Design thinking for libraries** lektorovali dánské knihovnice *Sidsel Bech-Petersen* a *Helene Bruhn Schwartzman* z Aarhus Public Libraries. Účastníky krok za krokem provedly procesem designového myšlení, aby jej mohli využívat při řešení výzev ve svých knihovnách bez ohledu na jejich velikost nebo rozpočet. Tématem druhého workshopu bylo **Mapování komunit jako nástroj spolupráce**. Lektorka *Eliška Bartošová* spolu s účastníky tvořila mapu projektů a akcí v českých knihovnách a představila její možné

využití při navazování spolupráce na lokální i celorepublikové úrovni.

Druhý konferenční den se skládal z řady příspěvků rozdělených do tří tematických bloků. Úvodní blok nazvaný **Motivace** otevřela *Ladka Zbiejczuk Suchá*. Ve svém vstupu se zabývala pojmem sociální inovace, prezentovala výsledky zrealizovaného výzkumu mapujícího činnost 23 knihoven po celé České republice a především odstartovaný projekt KISKu „Sociální inovace v knihovnách“. *Vít Richter* se zaměřil na veřejné knihovny v čase změn. Kladl si otázku, zda změny v knihovnách probíhají dostatečně rychle a na

Účastníci konference Sociální inovace v knihovnách

Workshop Designing the future Design thinking for libraries 2

Zahájení konference Sociální inovace v knihovnách

Workshop Designing the future Design thinking for libraries 3

Eva Měřínská vítá účastníky konference

jaké oblasti by se měli knihovníci v budoucnu více soustředit. Za klíčová témata považuje fyzickou a digitální dostupnost knihoven a nabídku specializovaných služeb. **Helena Kalaninová** z Ministerstva práce a sociálních věcí představila filozofii práce oddělení sociálních inovací při vyhledávání a podpoře projektů, které řeší přetrvávající nebo hrozící společenské problémy. **Martina Wolna** přítomné seznámila s důvody zapojení třinecké knihovny do projektu „Sociální inovace v knihovnách“. Svůj pohled na téma sociálních inovací přinesl také ředitel Městské knihovny v Praze **Tomáš Řehák**.

Následující blok se nesl v duchu **Inspirace**. Zástupci knihoven prezentovali vybrané aktivity svých institucí. Ředitel Městské knihovny v Rožnově pod Radhoštěm **Pavel Zajíc** přiblížil své komunitní projekty – Město v mé paměti, Čtení sluší každému a Iskérka. Zavedení biblioterapie v knihovně a její realizaci popsala **Marcela Kořínková** z Knihovny Kroměřížska. O významu zapojení knihovny do veřejného života města pak hovořila na příkladu Masarykovy veřejné knihovny Vsetín její ředitelka **Helena Gajdušková**.

Závěrečný blok – **Experti** – nabídl pestrou paletu pohledů na různé oblasti, které se v knihovnách řeší. **Roman Hřebecký** vyzdvihl téma chybování. Poučení se z chyb činí ze špatných řešení dobrá a z dobrých skvělá. Problematikou financování aktivit formou grantové podpory a lokálního dárcovství se zabývala **Kamila Kovačiková**, evaluaci a vyhodnocování aktivit zmínila **Veronika Kandelová**. Sérii otázek přítomným položila **Helene Bruhn Schwartzman** z Aarhus Public

Libraries. Jak pomoci knihovnám, aby byly stále zajímavé pro svou komunitu? Jak zajistit, abychom zůstali dynamičtí, inovativní, knihovnamí pro lidi a ne pro knihy? Ačkoliv stále nemáme odpovědi na všechny tyto otázky, je potřeba se ptát lidí a hledat možné odpovědi. Inspiraci mohou přinést postupy knihovníků z Dánska.

Poslední příspěvek konference patřil představení projektu „Sociální inovace v knihovnách“. **Tomáš Štefek** a **Lucie Karmová** na příběhu knihovnice, která uváděla v život kurzy počítačové gramotnosti, ukázali, jak může účast v projektu knihovníkům při realizaci jejich služeb pomoci. Prezentace z konference a informace k projektu budou k dispozici na webové stránce <http://komunitni.knihovna.cz/konference/>.

Workshop Mapování komunit jako nástroj spolupráce

Bude vás zajímat, že...

... koncem loňského roku vyšla **vzpomínková publikace s názvem Kateřina Smutná 1947–2016** s podnázvem **K nedožitým sedmdesátinám** ředitelky Moravského zemského archivu v Brně a k desátému výročí otevření nové archivní budovy. Sborník vzpomínek bývalých kolegů, přátel a spolupracovníků vydal vlastním nákladem doc. Bohumír Smutný, manžel Kateřiny Smutné. Kniha má tři části, Životopis, Rozhovory, Tak jsme ji znali a potkávali..., které jsou připomínkou osobnosti, která se nesmazatelně zapsala nejen do historie českého archivnictví, ale zejména do srdcí všech, kteří ji znali....

Regionální projekty Svazu knihovníků a informačních pracovníků Velká Morava na podporu obecních knihoven

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

SKIP Velká Morava patří mezi největší regionální organizace v České republice. Podle stavu ke konci roku 2017 sdružuje členská základna 171 institucionálních a 139 individuálních členů. S cílem podpořit kulturní a vzdělávací činnost zejména menších obecních knihoven vyhlásil poprvé v roce 2014 tzv. malé regionální projekty na realizaci komunitních aktivit zaměřených na propagaci čtení a podporu čtenářství. Mezi podmínky pro potenciální žadatele patří zejména evidence knihovny v databázi Ministerstva kultury ČR a institucionální členství v regionální organizaci SKIP Velká Morava.

Z textu Žádosti

Cíl projektu

V souladu se schválenou Koncepcí rozvoje knihoven v České republice na léta 2017 až 2020 podpořit zejména v menších knihovnách komunitní aktivity zaměřené na propagaci čtení a podporu čtenářství. Podporovány budou projekty komunitního charakteru v souladu s jedním z cílů nové koncepce budovat knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní,

komunitní a kreativní centra. Podmínkou bude aktivní zapojení knihovny při realizaci projektu, např. formou soutěží či workshopů. Vhodné je směřování aktivit k propagaci celostátních akcí (Týden knihoven, Den pro dětskou knihu aj.).

Určení: Veřejné knihovny do 1,0 úvazku

Podporovat v rámci finančních možností projekty na propagaci čtení a podporu čtenářství se stalo již pravidelnou součástí ročních plánů

Přehled schválených projektů

Název žadatele-obec	Kraj/okres	Název projektu
BŘEZOVÁ (obec)	Zlínský/Uherské Hradiště	Beseda se Zuzanou Pospíšilovou
HORNÍ LIDEČ (obec)	Zlínský/Vsetín	Nebezpečná anorexie
HROZNOVÁ LHOTA (obec)	Jihomoravský/Hodonín	Školáčky v knihovně-beseda s autorkou
NOVÝ HROZENKOV (městys)	Zlínský/Vsetín	I malováním lze psát knihu
PETROVICE (obec)	Jihomoravský/Blansko	Seznámení dětí z MŠ s malířem Adolfem Dudkem a s jeho tvorbou
ROZDROJOVICE (obec)	Jihomoravský/Brno-venkov	Po stopách kolonizátorů
VELKÉ KARLOVICE (IC)	Zlínský/Vsetín	Pojďme popřát knihám k svátku
ZNĚTÍNEK (obec)	Vysočina/Žďár nad Sázavou	Vytvoř si svoji knihu

regionální organizace SKIP Velká Morava. Nejedná se o velké finanční částky, přesto mají potenciál pozitivně ovlivnit a ovlivňovat vztah místních obyvatel ke čtení a čtenářství, ale zejména ta k té „jejich“ knihovně, která se tak stává stmelujícím činitelem přispívajícím k rozvoji kultury, vzdělanosti a vzájemnému setkávání. Kromě podpory čtenářství a rozvoje místních komunitních aktivit usiluje region Velká Morava zprostředkovaně také o propagaci organizace SKIP a jeho aktivit a rozvíjení zájmu o členství zejména mezi menšími knihovnami.

Podmínky a pravidla pro každoroční poskytnutí podpory jsou zveřejňovány na webových stránkách regionální organizace SKIP Velká Morava pod záštitou Knihovny Kroměřížska: <http://www.knihkm.cz/skip-velka-morava/aktivity.html>. Výbor se pravidelně obrací s žádostí o spolupráci také na vedoucí regionálních oddělení pověřených knihoven, aby se výzva dostala ke všem potenciálním zájemcům. V roce 2017 požádalo o podporu osm knihoven ze všech tří krajů, které jsou součástí regionální organizace SKIP Velká Morava. Celkové náklady všech projektů ve výši 27 000,- Kč

byly podpořeny částkou 23 000,- Kč. Informace o realizovaných aktivitách s představením vybraných projektů zazněla na kolegiu SKIP Velká Morava v Knihovně Jiřího Mahena 29. 11. 2017.

Podpora regionálních projektů v roce 2018

Také pro letošní rok schválil regionální výbor SKIP Velká Morava podporu regionálními projekty. Maximální částka byla stanovena dle možností rozpočtu na 30 000,- Kč.

Termíny

- podávání žádostí do 30. 4. 2018
- schválení projektů do 11. 5. 2018
- zaslání rozhodnutí žadatelům do 11. 6. 2018

Do termínu schvalování projektů musí mít žádající knihovna uhrazen členský příspěvek na daný kalendářní rok. Výúčtování projektů je nutné zaslat každoročně do začátku prosince včetně závěrečné zprávy. S úspěšnými projekty podanými v letošním roce se všichni členové budou mít možnost seznámit opět na předvánočním kolegiu v Knihovně Jiřího Mahena.

Bude vás zajímat, že...

... zajímavou knihu o **ivančickém židovském hřbitově** (třetí nejstarší hřbitov v České republice) zpracovala Ludwiga Reich. Dvojazyčná obrazová publikace pod názvem *Das steinerne Archiv von Ivančice*. Kamenný archiv v Ivančicích (Wiesner Verlag 2017) připomíná historii i osudy židovských obyvatel, tragické události vztahující se k existenci záchytného tábora (1939 – 1942) určeného především pro židovské uprchlíky z Rakouska. To vše lze vyčíst z náhrobních kamenů jako ze spisů kamenného archivu ...

Bude vás zajímat, že...

... **Miluše Juříčková**, odborná asistentka na Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky na FF MU v Brně byla **oceněna za svou celoživotní práci osobně norským králem Haraldem V., který jí na audienci v Oslo předal norský královský Řád svatého Olava udělovaný za šíření dobrého jména Norska**. Docentka Juříčková překládá norské autory do češtiny, zkoumá osudy moravských Židů, kteří se dostali za války do Norska. Vydala publikaci o norském psychiatrovi původem z jižní Moravy Leu Eitingerovi ...

Kabinet informačních studií a knihovnictví (KISK) na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity za sebou má již dlouhou projektovou historii. Projekty jako PARTSIP, ERNIE nebo naposledy Libdesign zarezoňovaly ať už veřejným, tak akademickým knihovnictvím v České republice. Posledního půl roku na úspěch předchozích navazuje další z nich - Sociální inovace v knihovnách, tříletý projekt financovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Česká republika disponuje nejhustší sítí knihoven na světě. Knihovna se často nachází i v nejmenších obcích a stává se tak často vedle hospody nebo radnice jediným místem, kde lze provozovat jakoukoliv veřejnou službu pro obyvatele obce. Sama instituce knihovny je už nějakou dobu i knihovníky a knihovnicemi samotnými vnímána jako místo, jehož účelem není pouze půjčování knih uživatelům, ale i podpora lokální komunity a propojování různých společenských skupin mezi sebou. Právě tuto druhou, sociálně inovativní a komunitní roli se snažíme na KISKu pomocí metodologického rámce designového myšlení podpořit.

V současné době se projekt nachází po fázi tzv. skautingu, v jehož rámci bylo navštíveno více než 20 knihoven po celé republice za účelem zjištění, jaké projekty, akce a služby se sociálním a komunitním charakterem knihovny už dělají, dělaly, nebo plánují dělat. Zaměstnanci knihoven často vnímají své služby jako sociálně inovativní a spousta knihoven např. nabízí kurzy pro dlouhodobě nezaměstnané nebo pořádá akce, kde propojuje seniory, mladé lidi, etnické skupiny a další. V zavádění nových služeb se ale často setkávají s nedostatkem času, personálu nebo prostoru, kde by se konkrétní akce nebo služby mohly uskutečňovat.

Data z výzkumu jsou podkladem pro design jedné z hlavních aktivit projektu, totiž inkubátor, jehož první běh odstartuje na jaře 2018. V rámci inkubátoru si zástupci 10 knihoven projdou celým designovým procesem.

Během jednoho měsíce si tak zmapují okolí a kontext, v němž se jejich knihovna nachází, provedou uživatelský výzkum, data z něj analyzují a navrhnu prototyp sociálně inovativní nebo komunitní služby přímo pro jejich knihovnu, který následně opět otestují s uživateli. Měsíc bude rovnoměrně rozdělen čtyřmi setkáními s mentory a ostatními týmy, kde se budou jednotlivé fáze procesu probírat.

Na inkubátor naváže na podzim akcelérátor, do něhož postoupí 5 vybraných knihoven, s nimiž bude služba za pomoci projektového týmu, mentorů a lokálních potenciálních partnerů dotažena až do konce a zavedena. V rámci akcelérátoru si knihovny i ujasní své vize, nabudou znalosti o propagaci, psaní grantů a vyhodnocení dopadů. To celé během intenzivních tří měsíců setkávání s mentory a práce na vlastní službě ve své knihovně na podzim 2018.

Všechny tyto tři fáze - skauting, inkubátor i akcelérátor - proběhnou během tří let dvakrát. Uskutečňeny budou i tři konference, z nichž se jedna 5. a 6. února již v Brně odehrála, a to za účasti dánských designérů z knihovny Dokkl v Aarhusu, které si pro účastníky připravily i workshop designového myšlení. Další workshop byl zaměřen na komunitní mapování podle metodiky nizozemského výzkumníka Alda de Moora. Právě workshopy komunitního mapování budou předcházet samotnému startu inkubátoru. Během nich budou zástupci projektu jezdit postupně do všech krajských knihoven, kde knihovnám,

jež budou mít zájem, pomohou zmapovat prostředí jejich instituce a tím jim případně pomoci s přihlášením se do inkubátoru.

Absolvování komunitně-mapovacího workshopu však není podmínkou dostání se do inkubátoru. Pokud jste si vědomi toho, že se ve vašem okolí např. nachází nějaká vyloučená nebo vyloučením ohrožená skupina obyvatel (ať už jsou to Romové, handicapované osoby, senioři, matky samoživitelky a mnohé jiné) nebo chcete jednoduše aktivizovat komunitní život vaší obce, na konci inkubátoru si

odnesete otestovaný návrh služby, který budete moci ve vlastní režii dotáhnout. Dále pak i zkušenost s designovým procesem a zapojováním uživatelů do tvorby služby, inspiraci od dalších účastníků inkubátoru a mnohé další. Vyhlášení výzvy a sběr přihlášek byl zahájen v pondělí 19. března. Více informací o projektu naleznete na webu komunitni.knihovna.cz.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Masarykova
univerzita

Filozofická
fakulta

Kabinet informačních studií a knihovnictví
Ústav české literatury a knihovnictví
Filozofická fakulta MU

knihovna třinec

Divadlo pro zvědavé čtenáře: K premiéře romantického dramatu Don Juan a Faust

Jiří Kudrnáč

kudrnac@phil.muni.cz

Co nového v Divadle U stolu? Nevíme, jak dlouho budeme moci chodit do tohoto stánku, sloužícího dobrému divadlu a dobré literatuře. Tam, kde jsme vídali dramatické a dramatizované texty v rozpětí od bible a antiky až po naše současníky, není další vývoj jasný, v souvislosti s probíhajícími změnami v Centru experimentálního divadla, jehož je DUS součástí spolu s Husou na provázku a HaDivadlem.

Zatím poslední premiérou v Divadle U stolu byl (v prosinci 2017) *Don Juan a Faust*. Hra německého autora romantických tragédií Christiana Dietricha Grabbeho je u nás čtenářům známa zejména díky klasickému vydání v legendární edici Světová četba (1958), v překladu výtvarníka a překladatele Zbyňka Sekala. Autor zesnulý v témže roce 1836 jako Karel Hynek Mácha byl o 9 let starší než nejvýznamnější český romantik a je představitelem úsilí, kterému se v české literatuře nedostalo tolik beletristické a odborné pozornosti a uznání: vytvořit drama idejí, vášní

a nápadných osobností, které svou význačností připomínají archetypy. Taková dramata velkých gest a silných efektů se dočkávala vyhraněného, často diváckého nadšení, ale i apodiktických odsudků a úvah o kýčovitosti, jako u nás hry Máchova generačního současníka Josefa Jiřího Kolára, hereckého barda, expresivního překladatele a dramatika poetiky často pateticko-groteskní. Grabbova nejednoduchá dramata u nás konvenovala osobnostem blízkým expresionismu a výrazovosti jako Ludvík Kundera nebo Rudolf Walter (autoři adaptující či překládající

Grabbeho, 1963, 1956), v meziválečné době novátorský režisér K. H. Hilar či naturalisticko-dekadentní dramatik Jaroslav Maria; do této dobové přízně a vnímavosti vůči Grabbově autorské osobitosti patří i tehdejší úprava zmíněné hry pro loutkové divadlo od Jaroslava Bartoše (1934).

Texty takového typu nemávaly v období budování komunismu a normalizace na různých ustláno; tato poetika byla blízká undergroundu a jen postupně pronikala do sfér umění běžně dostupného. Když se pak v demokratických poměrech a také s vkusem postmoderny rozšířila umělecká škála k úplnosti, prokázala se rychle i obliba textů s expanzí černého humoru – z českých autorů např. někdejší solitéři Ladislav Klíma a Josef Váchal – a přišly také inscenace Grabbovy hry *Don Juan a Faust*; v Praze, Ostravě a Hradci Králové, přičemž inscenace Divadla Labyrint režisérky Hany Burešové byla počtěna cenou Alfreda Radoka na rok 1992.

Don Juan a Faust patří mezi hry, jež je snadno při prvoplánové inscenaci znehodnotit, až by působily jako autoparodie. Je to metaforický příběh lásky či spíše posedlého destruktivního dobývání mezi dvěma muži a jednou dívkou, vypjatý alegorický příběh, charakteristický dnes spíše pro knižní dramata, která čteme s tím, že jejich adekvátní uvedení na jevišti není snadné ani časté a nejspíš se s ním nesetkáme. Toto drama patří k těm, o nichž si při četbě s povzdechem připouštíme, že je neuvidíme inscenována na jevišti zejména pro vzdálenost jejich poetiky od dnešního úzu, a že se i zřejmě obáváme, aby se případnou zjednodušující inscenací (včetně mělkého dramaturgického výkladu) nevytratil přínos osobité poetiky.

František Derfler překonal toto úskalí, věnoval se hře podobně jako jiným osobitým textům, z nichž vznikly svrchované inscenace literární klasiky, jako *Macbeth*, *Život je sen*, Marlowův *Faust* a další, nedávno např. brilantně uchopený *Edgar* Ladislava Klímy. V přítomném dramatu František Derfler zdůraznil významové jádro, ztuhlil hru, aby vznikl obvyklý

komorní formát rozsahu kolem 90 minut. Požil moderní, již hraný překlad Františka Vrbý.

Ve službě dramatikovi docílil toho, aby si oba archetypy, Don Juan a Faust, ve vyznění a na jevišti významově nepřekážely, a staly se také víceméně srovnatelnými partnery dalších postav, aby se na jevišti mohly odehrát věrohodné příběhy. Těmto úlohám v inscenaci plně dostojí oba titulní vášnivci, které vytvářejí dva výrazní herci Derflerova divadla Viktor Skála a Jan Kolářík, s nimi osu inscenace tvoří půvabná i důstojná Simona Zmrzlá, která dává vzpomenout na symbolistické tragédky po přelomu 19. a 20. století. V mrazivě ironické figuře exceluje Tomáš Milostný: jeho sluha Leporello místy evokuje bezstarostný bytostný humor z rodu Truffaldina - sluhy dvou pánů ze stejnojmenné Goldonihovy komedie, zároveň se stejnou samozřejmostí působí jako bezskrupulózní aktér zla ve službách svého pána. Podobně s mrazivým klouzáním mezi úlisnou demagogičností a čirým zlem hraje Jan Lepšík svou roli démona. Spolehlivé portréty dvou naivních mužů, dívka otce a dívka bratra, vytvořili Ladislav Kolář a Filip Ježowicz.

Prostředí strohého sklepení vyhovuje komornímu a symbolickému pojetí: Grabbova opulentní romantická obraznost umístila děj nejen do evropských měst, ale např. i na Mont Blanc, kde je Faustův kouzelný zámek. Jako v případě jiných Derflerových inscenací, na vytvoření iluze se v skrovném prostředí podílí každý svým dílem ukázněné výkony herců s nápaditým využitím scény a kostýmů, které navrhl Milivoj Husák a Sylva Hanáková, a s choreografií Hany Halberstadt, v níž tančící studenti JAMU spoluvytvářejí poetiku ožrejměné romantiky. Zvláštní připomenutí zaslouží věrohodný jevištní přednes, jaký stylizovaná Grabbova hra vyžaduje. Když tedy závěrem této tragické jevištní metafory zazní, typicky pro Františka Derflera, Agnus Dei a zasvíti paprsek naděje, nelze než s respektem konstatovat, že František Derfler se svými spolupracovníky opět vytvořili dobré dílo.

Ještě doušku k dalšímu večeru. V inscenaci ...*A zase blues*, která byla na programu po

zmíněné premiéry, byla k slyšení a vidění vtipná hudba Bluesového stolního orchestru v obsazení Zdeněk Kluka, Karel Heřman, Aleš Svoboda a Jan Fic. Výtvarné řešení scény i zpívané a čtené texty byly dílem mezinárodně úspěšného výtvarníka Rostislava Pospíšila. Vládla atmosféra souznění a radosti z vtipu, konečně pořad se hraje již několik let. Z literárního hlediska mu vévodí humorné črty a povídky Rostislava Pospíšila, které s viditelným potěšením čte František Derfler. Absurdní pohádkové příběhy o bluesmanech evokují humor, jaký reprezentují americký humoristický autor Roark Bradford a jeho

populární sbírky Černošský Pán Bůh a pání Izraeliti (1928) či *Starej zákon a proroci* (1930), zní v nich rozkošnické dada i půvab vyprávění Bohumila Hrabala a ovšem Twainova *Života na Mississippi*. Zakladatel a protagonista Divadla U stolu František Derfler se tu vrátil k humoru pro humor, který zdařile vytvářel při svém angažmá v Divadle na provázku v 70. letech a který byl součástí mnoha inscenací Divadla U stolu. Ať už bude organizační řešení v Centru experimentálního divadla jakékoli, těšme se na další práci Františka Derflera v polohách vážných i humorových, které mu jsou obě vlastní.

Osmdesát let Jaromíra Kubíčka

Hana Glombová, Lucie Heilandová, Jindra Pavelková

Hana.Glombova@mzk.cz, lucie.heilandova@mzk.cz, Jindra.Pavelkova@mzk.cz

Dlouhý by byl výčet knihovnických a bibliografických aktivit Jaromíra Kubíčka. Knihovníci jej znají nejen jako ředitele Moravské zemské knihovny v Brně, ale i jako pracovitého a důsledného bibliografa, spoluzakladatele největší knihovnické konference Knihovny současnosti, zakladatele a dlouholetého předsedu Sdružení knihoven České republiky i jako pedagoga na Masarykově univerzitě v Brně a Slezské univerzitě v Opavě.

Jaromír Kubíček se narodil v Lysicích 5. ledna 1938. V roce 1957 absolvoval tehdejší Osvětovou školu v Brně, kde studoval knihovnictví. Následujícího roku byl přijat k dálkovému studiu knihovnictví a češtiny na Katedře knihovnictví a vědeckých informací Fakulty sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy. Studia ukončil v roce 1962, v prosinci 1968 po složení rigorózních zkoušek dosáhl titulu doktora filozofie. V roce 1973 byl přijat na externí vědeckou aspiranturu na katedře vědeckých informací a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy ve specializaci knihovnictví a vědecké informace – teorie bibliografie a roku 1980 ji ukončil složením kandidátských zkoušek a obhajobou kandidátské dizertační práce *Český politický tisk na Moravě a ve Slezsku v letech*

1918–1938. Jako přední specialista pro obor knihovnictví a bibliografie se v roce 2001 habilitoval na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Jak bylo už řečeno, vysokoškolská studia absolvoval Jaromír Kubíček dálkově při zaměstnání. Po ukončení střední školy nastoupil jako vedoucí půjčovny pro dospělé čtenáře v Krajské knihovně v Jihlavě a od roku 1958 zde zastával funkci metodika a bibliografa. V následujícím roce však odešel z Jihlavy do Brna, kde pracoval na pozici odborného knihovníka (od roku 1962 vysokoškolského knihovníka) ve Státním archivu v Brně (dnes Moravský zemský archiv v Brně) a podle jeho slov se jednalo o nejlepší praxi, kterou mohl ve svých začátcích absolvovat, neboť se dostal do přímého kontaktu

s archiváři a historiky, měl k dispozici velkou odbornou knihovnu a mohl pracovat s archivním materiálem. Mimořádným způsobem se zasloužil o to, že se knihovna archivu rozrostla během poměrně krátké doby ze 150 tisíc na přibližně 200 tisíc svazků. Stalo se tak nejrůznějšími svozy, především z knihovny zemského úřadu v Brně, knihovny Krajského soudu v Brně, knihovny Zemědělsko-lesnického archivu v Bučovicích a po roce 1960 pak byly do archivní knihovny začleněny fondy knihoven zrušených Státních oblastních archivů v Telči a Uherském Hradišti.

Dne 28. prosince 1969 přešel Jaromír Kubíček ze Státního archivu do Státní vědecké knihovny v Brně na pozici samostatného bibliografa. V roce 1971 byl pověřen dočasným a od října 1972 trvalým vedením Univerzitní knihovny v Brně, jedné ze tří složek Státní vědecké knihovny. O pět let později se stal náměstkem ředitele Státní vědecké knihovny pro odborné věci a zástupcem ředitele, roku 1983 náměstkem ředitele pro hlavní činnost. K 1. dubnu 1986 se stal ředitelem Státní vědecké (od roku 1993 Moravské zemské) knihovny v Brně. Tuto pozici zastával do února 2009. Během jeho působení v čele knihovny došlo k automatizaci knihovnických procesů – začal být používán knihovnický systém ALEPH, byla navázána mezinárodní spolupráce knihoven a vybudovány zahraniční studovny a došlo k rozmachu bibliografického oddělení. Zasluhou doc. Kubíčka začal v březnu 1987 vycházet knihovnický časopis Duha, který redakčně vedl až do roku 2009. Jeho velkou zásluhou je návrat knihovny k původnímu názvu odkazujícímu na

dlouholetou tradici. V roce 1994 obnovil myšlenku výstavby nové budovy Moravské zemské knihovny plánované na její současné adrese na ulici Kounicova 65a již od 20. let 20. století. Knihovna se do budovy, která je chloubou moderní architektury města Brna a jedním z nejmodernějších knihovnických pracovišť střední Evropy, stěhovala po necelých sedmi letech stavebních prací v roce 2001. Přestěhováním

do nové budovy skončila sloučením oddělená činnost dřívější Univerzitní knihovny, Pedagogické knihovny a Technické knihovny. Zároveň rok 2001 přinesl povýšení statutu Moravské zemské knihovny a v nově vydaném knihovním zákonu jsou jí přiděleny podobné funkce, jako má Národní knihovna. O pár let později se Jaromíru Kubíčkovi podařilo pro knihovnu zajistit v jejím těsném sousedství další budovu, a tak pro ni vytvořil příležitost ex-

pandovat v centru města, aniž by knihovna po rozšíření fondu musela řešit nedostatek místa vzdáleným depozitářem.

Jaromír Kubíček stál i u založení Sdružení knihoven České republiky ustaveného v prosinci 1992 nejprve jako nadace a v roce 1998 transformovaného v zájmové sdružení právnických osob. Formálně k tomuto ustavení došlo po projednání stanov na valné hromadě konané 21. října 1998 v Seči. První registrace proběhla 1. listopadu 1999 v Brně. Primárně šlo o vytvoření nástroje, který by koordinoval národní práci krajských a vědeckých knihoven a současně reprezentoval české knihovnictví i na mezinárodní úrovni. Zakládajícími členy bylo devět státních vědeckých knihoven – v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Kladně,

Liberce, Olomouci, Ostravě, Plzni a Ústí nad Labem. V roce 1993 se připojilo dalších dvanáct vědeckých a odborných knihoven. Předsedou SDRUK byl Jaromír Kubíček do roku 2009 a pod jeho vedením byly v rámci SDRUK založeny i odborné sekce – pro bibliografii, akvizici, historické fondy, regionální funkce a pro informační technologie. Jaromír Kubíček byl rovněž iniciátorem udělování ocenění Medaile Zdeňka Václava Tobolky, ceny, kterou za celoživotní práci v knihovnách a rozvoj českého knihovnictví každoročně uděluje Sdružení knihoven ČR a Nadace knihoven. Ostatně jejím nositelem se on sám stal v roce 2000.

Na počátku 90. let se Jaromír Kubíček zasloužil společně s profesorem Miroslavem Flodrem také o založení knihovnického vysokoškolského studia na Masarykově univerzitě v Brně a do roku 2001 v jeho rámci rovněž aktivně působil jako pedagog. Do té doby bylo knihovnické vysokoškolské studium pouze v Praze. Z počátku se jednalo o pětileté studium při zaměstnání, odborné knihovnické předměty učili externisté a poměrně dlouhou dobu trvalo, než se vyučující stali zaměstnanci univerzity. Od roku 2006 byl Jaromír Kubíček členem vědecké rady Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a od roku 2014 působí na Oddělení knihovnictví Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě.

Jaromír Kubíček je po desetiletí svými četnými aktivitami spjat rovněž s dalšími oblastmi kulturního dění na Moravě. To platí zejména pro jeho dlouholetou spolupráci s Muzejní a vlastivědnou společností v Brně (MVS), jejímž členem je od roku 1965. O sedm let později se stal členem jejího výboru a v letech 2006–2014 zastával post předsedy společnosti. Dnes působí jako její místopředseda. Čtenářům Vlastivědného věstníku moravského je dobře znám prostřednictvím pravidelné rubriky Moravika, která je od roku 1965 obsahem každého ročníku. V rámci redakční činnosti MVS je se jménem Jaromíra Kubíčka neodmyslitelně spojena

edice *Bibliografie a prameny k vývoji Moravy*. Jako součást této řady vycházely pod jeho vedením *Nemovitě kulturní památky jednotlivých okresů jižní Moravy* a on sám je autorem 39. svazku řady s názvem *Noviny a časopisy na Moravě a ve Slezsku do roku 1919*. První svazek vyšel v roce 1974 a byl věnován dějinám knihtisku na Moravě, posledním svazkem tohoto čtyřicet let trvajícího projektu je sv. 55 *Bibliografie Dačicka a Slavonicka*, vydaný v roce 2013 Moravskou zemskou knihovnou v Brně. Další redakční činnost Jaromíra Kubíčka během jeho působení v MVS souvisí s novou řadou Vlastivědy moravské *Země a lid*. Od roku 1990 redigoval dvanáct svazků této odbornou i širokou veřejností vysoce oceňované řady.

Celoživotním zájmem Jaromíra Kubíčka byla, je a bude bibliografie, především bibliografie novin a časopisů českých zemí. Svoje první bibliografie začal zpracovávat na počátku 60. let a za vůbec první je možno považovat *Bibliografii k dějinám dělnického hnutí a KSČ v Jihomoravském kraji* (Brno: Státní archiv, 1961). Když byl Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci vypracován projekt historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1948–1960 navazující na historický místopis Ladislava Hosáka, byl Jaromír Kubíček pověřen zpracováním druhého svazku, který pod názvem *Bibliografie historicko-vlastivědné literatury z období let 1848–1960 na Moravě a ve Slezsku* vyšel v roce 1968. Jaromír Kubíček je zároveň spoluautorem a redaktorem *Bibliografie československého archivnictví 1957–1966* a podílel se i na učebním materiálu určeném zejména posluchačům archivnictví – *Přehled vývoje ústavních a správních institucí v Československu od r. 1945*. Velkou pozornost věnoval bibliografiím novin a časopisů. Jeho rozsáhlá práce na bibliografii periodik započala v 70. letech nad *Bibliografií periodik Jihomoravského kraje 1945–1965* (Brno: Universitní knihovna, 1975), na níž navázala *Bibliografie periodik Jihomoravského kraje 1966–1985* (Brno: Muzejní a vlastivědná společnost

a Státní vědecká knihovna, 1990). Nezbytnou pomůckou pro badatele zabývající se 20. stoletím je pak *Bibliografie novin a časopisů na Moravě a ve Slezsku v letech 1948–1945* (Brno: Státní vědecká knihovna, 1989). Jím iniciovaná Sekce pro bibliografii, nejdéle pracující sekce SDRUK, pod jeho redakcí připravila v letech 2000–2010 rozsáhlý jedenáctisvazkový titul, Česká retrospektivní bibliografie – soupis novin a časopisů vydávaných v ČR v letech 1890–1945. Podzimní zasedání sekce se od roku 1997 pořádají jako mezinárodní Kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografů střídavě v ČR a SR. Za práci na poli bibliografie získal Jaromír Kubíček již v roce 1999 pamětní medaili Ludovíta Vladimíra Ríznera.

V poslední době zabírají v odborném záběru Jaromíra Kubíčka velké místo novější dějiny knihoven. Dle jeho slov je ve zpracování doby mezi národním obrozením a vydáním prvního knihovnického zákona, ve které knihovny

sehrály při prosazování rovnoprávnosti českého jazyka a v osvětě venkova základní úlohu, ještě mnoho bílých míst. Publikace o českých knihovnách v kontextu vývoje společnosti 18., 19. a 20. století připravovaná na rok 2019 by to měla napravit. Na cestě do tisku je rozsáhlá edice *Zvláštní čísla*, která vznikala ve spolupráci s Radkou Chlupovou a která prostřednictvím studie o polozapomenutých a jen obtížně dohledatelných vydáních periodik z období srpnové okupace zpřítomňuje klíčové okamžiky roku 1968 z pohledu regionálních redakcí. Její vydání se chystá na rok 2018. Na samém počátku jsou práce nad bibliografi české překladové literatury v zahraničí, která by měla být materiálovou základnou pro další badání komparatistů.

Jak je z předchozího patrné, plány Jaromíra Kubíčka jsou velkolepé a proto mu přejeme do dalších let mnoho zdraví, štěstí a životního elánu.

Slavnostní setkání neprofesionálních knihoven 2017

Kateřina Hošková

Katerina.Hoskova@mzk.cz

Již tradičně proběhl závěr roku v MZK ve znamení Slavnostního setkání knihoven Jihomoravského kraje. Letos byly oceňovány knihovny neprofesionální a oproti předchozím ročníkům byli na setkání pozváni také zastupitelé obcí s neprofesionálními knihovnami. Akce se konala pod záštitou Jihomoravského kraje, slavnosti se zúčastnila Mgr. Petra Kovářová, vedoucí kanceláře hejtmana a Ing. Tomáš Soukal, radní pro oblast kultury a památkové péče a samozřejmě také ředitel MZK prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Čestným hostem byl starosta městysu Křtiny, pan František Novotný, který se s hosty podělil o svoje dojmy z předávání ceny Knihovna roku 2017, již knihovna ve Křtinách získala. Poděkování zamířilo během slavnosti nejen jemu, ale také paní Marii Pařilové, knihovnici, bez níž by knihovna takového ocenění nedosáhla.

Během setkání bylo oceněno sedm vybraných knihoven Jihomoravského kraje, které vynikají svojí činností:

Obecní knihovna Kořenec

Knihovna poskytuje moderní a příjemné prostředí pro mezigenerační setkávání. Na základě

Prof. Tomáš Kubíček, ředitel MZK při úvodním slovu

finanční podpory obce byl obnoven její fond a byl také rozšířen o deskové hry. Knihovna je plně automatizovaná a aktivně se zapojuje do akcí podporujících dětské čtenářství.

Obecní knihovna ve Viničných Šumicích

Knihovna vykazuje velmi dobré statistické výsledky, věnuje se práci s dětmi a je součástí kulturního života obce. Svým návštěvníkům nabízí krásné moderní prostory. Příkladná je i spolupráce s místní mateřskou a základní školou – v průběhu roku knihovnu navštíví všechny třídy MŠ a ZŠ.

Místní lidová knihovna Křepice

Knihovna se stala centrem vzdělávání, komunikace, setkávání i odpočinku, vyhledávaným dětmi i dospělou populací. Knihovnice pořádají nadstandardní množství aktivit, často s interaktivním zapojením účastníků. Rozvíjí také spolupráci se školami a mateřským centrem Klubíčko.

Místní knihovna Tvarožná Lhota

Knihovna je nedílnou součástí kulturního dění v obci, místem setkávání všech věkových a zájmových skupin. Ve své činnosti podporuje nejen čtenářství, ale zapojuje se i do akcí pořádaných obcí. Její součástí je také informační centrum.

Obecní knihovna Letonice

Díky působení paní knihovnice se neustále zvyšuje počet registrovaných uživatelů, výpůjček i návštěvníků akcí. Knihovna se každoročně zapojuje do celostátních akcí a pořádá pravidelná předčítání dětem. Ke zpříjemnění prostředí slouží také tematické výstavy.

Obecní knihovna v Pavlicích

Přestože se knihovna nachází v malých prostorách, představuje místo setkávání nejen pro dospělé čtenáře, ale především pro děti, které tvoří téměř polovinu všech uživatelů. Knihovnice spolupracuje s místní mateřskou i základní školou a zapojuje se do regionálních i celonárodních projektů.

Novinkou letošní slavnosti bylo obohacení programu o dva odborné příspěvky. První přednesla Mgr. Jarmila Bíšková z odboru projektového programování MZK a shrnoval informace o možnostech dalšího financování ve veřejných knihovnách, druhý příspěvek Mgr. Moniky Kratochvílové s názvem Jak mít dobrou knihovnu cílil právě na přítomné zastupitele obcí, zdůraznil důležitost a přínos kvalitní knihovny v obci a upozornil na hlavní strategické knihovní dokumenty.

Dary pro oceněné knihovny poskytli sponzoři *Elsyst Engineering*, *Knihkupectví Daniela* a *Ceiba*.

Poděkování vedoucím regionálních oddělení pověřených knihoven

Účastníci slavnostního setkání

Charitativní akce v Moravské zemské knihovně

Jiřina Studenková, Barbora Mocová

studenkova@marksmarketing.cz, barbora.mocova@rozhlas.cz

Knížky v Charitativním antikvariátu pomáhají

Charitativní antikvariát je dobročinná akce, která probíhá v předvánočním období v Brně. Pátý ročník se uskutečnil od 6. listopadu do 21. prosince 2017, střídavě v Moravské zemské knihovně, Knihovně Jiřího Mahena a na Adventních trzích na Moravském náměstí. Lidé mohli do Charitativního antikvariátu darovat svoje nepotřebné knihy a gramodesky, které byly nabídnuty k prodeji. Celá tržba již tradičně putovala do kasiček Nadačního fondu dětské onkologie Krtek. Pátý ročník byl nově doplněn i o živou část v Moravské zemské knihovně – Literární festival určený pro školy i veřejnost. Na Literárním festivalu jsme přivítali desítku brněnských autorů, například Milana Uheho, Pavla Čecha nebo Kateřinu Šedou.

Charitativní antikvariát byl v provozu 625 hodin, celkem se uskutečnilo 5 244 nákupů.

Tržba byla krásných 255 653 Kč, celou částku Nadační fond dětské onkologie Krtek využije na financování provozu ubytovny pro rodiče onkologicky nemocných dětí v Brně Černých polích, kterou ročně využije více než 500 lidí.

Spolupráce organizujícího Moravského dobročinného spolku s Moravskou zemskou knihovnou začala už v roce 2016, kdy se Charitativní antikvariát poprvé přesunul z nevyužitých prostor brněnských nákupních center do budovy knihovny. Reakce návštěvníků i tržby byly nad očekávání, ukázalo se, že umístit projekt do veřejné knihovny má smysl. Tato zkušenost byla inspirací i pro ročník, který právě proběhl.

Prodejní úspěch antikvariátu je společný výsledek úsilí mnoha lidí, firem a organizací. Do projektu se zapojují pronajímatelé, kteří poskytují prostory bezplatně, na financování provozu, kulturního programu a propagace se podílejí

Charitativní antikvariát v Moravské zemské knihovně

komerční firmy, město Brno i Jihomoravský kraj, zapojuje se velké množství lidí, kteří nám pomáhají a vycházejí vstříc. A pak jsou tu samozřejmě lidé, kteří darují svoje knížky a také ti, kteří je kupují. Jde o projekt, který spojuje lidi, firmy a organizace, a to je na něm cenné.

Pro Světlušku a nevidomé svítí i knihovny

Moravská zemská knihovna je jednou ze sedmi desítek knihoven sídlících po celé České republice, které se zapojují do sbírkových dnů Světlušky Nadačního fondu Českého rozhlasu. Na pomoc lidem s těžkým zrakovým handicapem, které Světluška podporuje, se podařilo v Moravské zemské knihovně vybrat v září 3 999 Kč.

Knihovny spolupracují se Světluškou dvěma způsoby. Některé informují čtenáře, že v jejich okolí mohou potkat dvojice dobrovolníků s tykadly, které prodejem sbírkových předmětů získávají prostředky, aby děti i dospělí s těžkým zrakovým postižením mohli vést maximálně samostatný život plný pestrých aktivit. Téměř padesát knihoven se však zapojuje přímo aktivně do prodeje. Jejich čtenáři si v roce 2017 mohli koupit oblíbený náramek se svítícím logem Světlušky za 50 Kč

nebo magnetickou záložku do knížky za 20 Kč. Právě mezi tyto knihovny patří i Moravská zemská knihovna.

„Spolupráce s knihovnami si velmi vážíme. Občas je těžké pro lidi, kteří chtějí přispět, natrefit na světluščí dobrovolníky v ulicích. A tak máme radost, když jim můžeme říct, že v jejich okolí je knihovna, kam stačí přijít v otvírací době a je zde možné Světlušku podpořit,“ řekl Přemysl Filip, ředitel Nadačního fondu Českého rozhlasu, který sbírkový projekt Světluška organizuje. O spolupracujících knihovnách se dozvídá veřejnost i na webu www.svitis.cz, kde se v době zářijové sbírky rozsvěcují ve formě světýlka na interaktivní mapě.

V roce 2018 oslaví Světluška patnáct let svého působení. Za tu dobu se do projektu zapojilo přes 95 tisíc dobrovolníků a Světluška rozdělila na pomoc nevidomým více než 150 milionů korun. Pokud se chce i vaše knihovna ke sbírce přidat a svítit na cestu lidem s těžkým postižením zraku spolu se Světluškou, kontaktujte prosím koordinátorku fundraisingu a sbírky Světluška Petru Novákovou (petra.novakova@rozhlas.cz). Více informací o Světlušce naleznete na webu www.svetlуска.net.

Výtěžek sbírky Světluška v Moravské zemské knihovně

PaedDr. Vladislav Raška

Šárka Kašpárková

kasparkova@knihkm.cz

Vladislav Raška se narodil 18. srpna 1952 ve Vyškově. V roce 1980 absolvoval Pedagogickou fakultu v Brně, obor český jazyk a dějepis. V roce 1982 získal titul PaedDr. a v letech 1993 – 1994 absolvoval postgraduální studium na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, obor Řízení veřejných knihoven. Od roku 1990 do roku 2017 byl ředitelem Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově. V letech 2001 – 2006 byl členem různých hodnotitelských komisí MK ČR – např. celostátní soutěže Knihovna roku. V letech 1999 – 2002 byl členem literární rady projektu MK ČR Česká knihovna. Jeho zájem o literaturu se aktivně projevuje v členství ve Společnosti bratří Čapků, v Akademické společnosti Aloise Musila, ve Společnosti Jiřího Mahena a ve Sdružení přátel Jaroslava Foglara. Píše odborné články, zpracovává personální bibliografie o spisovateli Karlu Dvořáčkovi či cestovateli Aloisu Musilovi. Vladislav Raška je nositelem titulu Velkomoravský knihovník (2015) a držitelem Ceny českých knihovníků (2016).

Dr. Raška – můj kolega – opustil svou ředitelskou židli už na podzim a předal žezlo svému nástupci Mgr. Pavlu Klvačovi. Je velmi složité psát o této osobnosti českého knihovnictví. Dr. Raška je původním povoláním učitel, ale ke knihám měl a má velmi blízko a z toho pramenil

i jeho zájem o obor knihovnictví a bylo dobře, že do něj předsedal. Znáám jej jako kolegu, kamaráda a člověka, který je stále zapojen, a věřím, že i nadále bude, do mnoha profesních aktivit. Připomenu jeho neutuchající úsilí zaměřené na získání důstojného stánku pro vyškovskou knihovnu. Trvalo to řadu let, ale jako ředitel se nenechal odradit a jeho úsilí bylo úspěšné. Se všemi problémy se dokázal popasovat, a jak víme, není to někdy opravdu jednoduché.

Já jsem se s Dr. Raškou seznámila někdy začátkem devadesátých let. Nejprve jsme se potkávali na poradách – tehdy jsme ještě všichni patřili pod Jihomoravský kraj a já si vzpomínám, že moje první porada, když jsem nastoupila do funkce ředitelky, byla právě ve Vyškově. Tehdy ještě v budově, kde největší plochu tvořil divadelní sál, do kterého byla knihovna umístěna. Dnes už je knihovna ve Vyškově v krás-

ných nově rekonstruovaných prostorech. Vláda Raška se ihned, po svém nástupu do ředitelské funkce, zapojil do všech aktivit spojených s propagací knihoven různými formami. Vždyť každoroční Týden knihoven je vlastně jeho nápad. Ale nejen to. Byl a je zapojen ve SKIPu, ať už na regionální nebo republikové úrovni. Vždy ochoten spolupracovat, pomáhat, navrhovat, tvořit. Stál u vytvoření dotačního titulu Česká knihovna, ale nechci vyjmenovávat vše, protože se obávám, že bych na něco mohla zapomenout.

Není snad v republice nikdo, kdo by při vyslovení jména Raška nedodal Vyškov. Vláda pomohl znovu se narodit Karlovi Dvořáčkovi, po kterém i knihovna ve Vyškově dostala název. Někteří naši kolegové dokonce přejmenovali Rašku na Dvořáčka a tyto úsměvné historky nás vždy skvěle pobavily, zvláště v podání našeho kolegy. Kdo by neznal díky Vládovi i cestovatele Aloise Musila, ano i toho spolubadatelky pomohl vzkřísit a mnohé další.

Pokud se zeptáte, co má rád, musím určitě napsat knihy, svou rodinu a také rád cestuje zejména do Francie. Jako skaut má rád přírodu a rád do ní utíká.

Generace, ke které patří i Vláda, to vůbec neměla jednoduché nejen ve svém profesním životě, ale i v životě osobním. Tato generace prožila mnoho společenských změn a zvrátů. To se samozřejmě dotýkalo i profesního života, po roce 1989 se měnily fondy knihoven a do knihoven se mohli vrátit lidé, kteří v nich nesměli dříve pracovat. Knihovny měnily

zřizovatele (ze státu na obce), měnily se zákony a měnili se i lidé. Vývoj knihoven a profesie se nově utvářel a vše bylo rychlé a převratné z dnešního pohledu. Nechci, aby tato připomínka byla ukončena smutně. Vláda vše zvládal s humorem svým vlastním a vždy nás dokázal pobavit i když nám bylo „ouvej“. Závěrem mi dovoluete připomenout jeho peripetie s jeho jménem. Když jsme mu říkali jménem, tak samozřejmě ve zkratce v Čechách: Vláda nebo Láďa na Moravě krátce Laďa, a proto byl někdy Vladimír nebo Ladislav, a tak vždy připomínal: „Já jsem, prosím, Vladislav a ne Ladislav ani Vladimír...“ Tak si to přátelé už jednou provždy zapamatujte.... Je to prosím Vladislav Raška z Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově.

Tak, Laďo, Vládě i Vladislave, už se těšíme na tvou spisovatelskou a badatelskou tvorbu a protože budeš nadále aktivní v našem profesním svazu – budeme se i nadále potkávat. Tak hlavně dobré zdraví...

Oči Brna nahlíží do příběhů první republiky

Romana Macháčková

Romana.Machackova@mzk.cz

Únor: Hynek Bulín st.

Rok 2018 je ve znamení oživení vzpomínek na první republiku. V Moravské zemské knihovně jsme proto vstoupili do dalšího ročníku cyklu Oči Brna připomínkou osobnosti s prvorepublikovým obdobím spojené, a to českého právníka, poslance, spisovatele, žurnalisty **Hynka Bulína st.** (13. prosince 1869 Horní Heršpice – 18. května 1950 Brno), Hynek Bulín vystudoval Právnickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze, titul doktor práv získal v roce 1900. V Brně následně působil jako advokát, byl

mj. členem Státního soudu a v letech 1931 až 1937 působil jako třetí český a celkově 12. prezident moravské advokátní komory. V létě roku 1918 se stal členem Zemské hospodářské rady pro Moravu a také československého **Národního výboru** na Moravě. Od října 1918 se aktivně podílel na přebírání moci československými úřady v moravské metropoli. 1. listopadu 1918 převzal soudní správu Země moravské a 6. listopadu 1918 i obecní správu města Brna, 13. listopadu přijal přísahu českého vojska na náměstí Svobody. V letech 1918–1919 zasedal

v *Revolučním národním shromáždění*. Připomněli jsme si ho v průběhu února nejen výstavou s názvem *Hynek Bulín. Právník, poslanec, spisovatel*, kterou se podařilo vytvořit za obětavé pomoci rodinných příslušníků, především vnučky Hynka Bulína st. Zdenky Žwakové a její dcery Pavly Fischerové. V rámci tohoto měsíce jsme navštívili také vilu Hynka Bulína na Květné ulici v Brně-Pisárkách, k níž nám dal fundovaný výklad architekt Jan Sapák. Tuto vilu navrhl Vladimír Fischer ve třicátých letech 20. století. Tehdy měla příjemnou krytou pergolu určenou pro odpočinek, rozsáhlou knihovnu a dokonce i vlastní kapli. Původní podoba dávno mnohými proměnami změnila svou tvář. Přesto i dnes stojí tato stavba za vidění. V rámci doprovodných akcí nám v širokém dobovém kontextu přiblížil Bulínovy pracovní, spolkové, politické, literární i společenské aktivity Mgr. Martin Rája, PhD.

Březen: Hugo Haas

S prvorepublikovým filmem je spojeno jméno březnových Očí Brna Huga Haase,

oblíbeného herce a režiséra, který se narodil 19. února 1901 v židovské rodině v Brně. Tatínek Zikmund byl majitelem obchodu s obuví. Hugo i jeho bratr Pavel byli oba zapsáni na studium na brněnské konzervatoři. Hugo na zpěv, i přes údajné podezření Leoše Janáčka, že na činohru by se hodil lépe. Na scénu brněnského divadla Hugo Haas opravdu vstoupil, a to v roce 1920. Jeho prvními rolemi byly Dráb a chlapec Harala v Mahenově *Jánošíkovi*. Od prvopočátku své kariéry byla jeho profesní dráha spojená se jmény Karel Čapek a Olga Scheinpflugová (která si s H. Haasem dopisovala i v dobách jeho emigrace). V Brně si začínající herec zahrál ve světové premiéře hry bratří Čapků *Ze života hmyzu*, později také v *Loupežníkovi*. Přestože Hugo Haas zemřel 1. prosince 1968 ve Vídni, odpočívá dnes v Brně na židovském hřbitově. V období 5.–31. března 2018 si připomeneme tuto osobnost českého divadla a především filmu výstavou Hugo Haas. Krátký návrat. Ve spolupráci s Mgr. Milanem Hainem, Ph.D. ji doplníme i částí věnovanou Haasovu „americkému“ období. Milan Hain je spoluautorem kolektivní publikace Hugo Haas: mezi středoevropskou

a americkou kulturou (2012) a autorem mono-
grafie Hugo Haas a jeho (americké) filmy (2015).
13. března se Hain v přednášce Pryč od minu-
losti: Hugo Haas v Americe zaměří na působení
významného československého herce a brněn-
ského rodáka Huga Haase ve Spojených státech
amerických, popíše okolnosti hercova útěku
z Československa a příchodu do USA, vylíčí jeho
herecké začátky na Broadwayi a v Hollywoodu
a nakonec se zaměří na Haasovu samostatnou
režijní tvorbu v rámci vlastní nezávislé pro-
dukční společnosti. V přednášce budou využity
ukázky z Haasových amerických filmů a dobo-
vé materiály získané v amerických archivech.
20. března 2018 v 17 hod. naváže přednáškou
Autorství a dva (umělecké) životy Huga Haase
Mgr. Veronika Zýková, která se zaměří na vybrané
aspekty autorství a autobiografických prvků
v čs. a americké tvorbě Huga Haase. Nedílnou
součástí bude dobová recepcí Haasových čs.

filmů. Přednášku doplní ukázky z filmů a foto-
grafické materiály. Nakonec měsíce jsme si pro
návštěvníky mimořádně připravili hravý kvíz
spojený s promítáním (27. března v 17 hod.).

Duben: Adolf Loos

Třetí osobností dotýkající se prvorepublikového
období, bude tvář měsíce dubna: architekt **Adolf
Loos** (10. prosince 1870 Brno – 23. srpna 1933
Kalksburg u Vídně) byl představitelem moderní
architektury (purismu). Vzhledem ke svým stu-
dijním zkušenostem v zahraničí – Rakousko, Ně-
mecko, USA – přinášel do soudobé architektury
mnoho nového. Vracíval se na rodnou Moravu.
Po válce se jeho hlavním zákazníkem stal majitel
cukrovarů Viktor Bauer. Svoji nezanedbatelnou
stopu zanechal i prostřednictvím svých studen-
tů – učil na České vysoké škole technické v Brně,
kde přednášel dějiny umění. Více informací na-
jdete na www.mzk.cz/oci-brna. Těšíme se na vás.

Král je mrtev. Ať žije král?

Pavel Kotrla

pavel@kotrla.com

FISCHEROVÁ, Sylva; ŠULC, Jan (Eds.). *Nejlepší české básně 2017*. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-189-6.

Česká poetická scéna je živá a bohatá. Básnic-
kých sbírek vychází celá dlouhá řada, ale ná-
klady ze zpravidla pohybují jen v několika málo
stovkách, samotné prodeje pak v desítkách
kusů. K příliš velkému počtu čtenářů se tak
nedostanou, neboť v běžných knihkupectvích
mimo velká města na ně narazíte jen ojediněle.
Stejně tak se s básněmi víceméně nesetkáme na
stránkách běžného denního tisku. Proto díky
za ročenky *Nejlepší české básně*, které vydává
nakladatelství Host. Nejen, že tyto svazky vedle
sebe v poličce pěkně vypadají, neboť jim nelze
upřít výraznou grafickou úpravu, za kterou po
celou dobu stojí Martin Pecina, ale co je hlav-
ní, ročenky zpravidla vzbuzují vzrušený ohlas.

Někdy dokonce i hlasité polemiky. Aspoň dopo-
sud tomu tak pravidelně bylo. Navíc se vydání
stává jednou z mála příležitostí, kdy se poezie
třeba mihne i v televizním zpravodajství.

Nedávno nás obohatil již devátý svazek – Nej-
krásnější české básně 2017. U něj za povšimnutí
stojí fakt, že se poprvé arbitrem svazku stala
žena – Sylva Fischerová. V minulosti na přípravě
svazků sice spolupracovaly Olga Stehlíková
a Simona Martínková-Rackové, ale „pouze“
v roli editorek. Tentokrát se druhým editorem
stal Jan Šulc. A jaký je ten letošní ročník?
Dobry a střídmy. A tím je podstatně řečeno.
Vybrané čtyři desítky textů mluví samy za sebe
a též obvyklý doplňující aparát je uměřený,

neexhibující. Především Jan Šulc nepotřebuje říkat mnoho. A jak dosvědčuje rozhlasový pořad Liberatura, ve kterém Sylva Fischerová vysvětluje (ne)zařazení některých textů, mezi editory letos nebylo příliš třecích ploch.

Ale jako vždy a pro každého. Jsou tam básně, se kterými se nepotkávám. Jsou tam pro mne básně objevy. Opět oceňuji skutečnost, že se dostanu k autorům, kteří by mi jinak unikli, nebo k těm, po jejichž knihách bych normálně nesáhl. Z důvodů rozličných (nedostupnost, předsudky, přehlédnutí atd.). Vždy bude v podobně koncipovaných svazcích v očích čtenářů něco nadbývat (např. zařazování více textů od jednoho autora) a něco chybět (Klára Goldstein, Jan Nemček). Ale v letech se to srovnává. Aktuálnímu svazku není příliš co vytknout.

Ale tento rok se přece jen zdá, že ohlasy jsou tentokrát méně vzrušené. Důvodů může být samozřejmě povícero, ale dva by mohly být výraznější. Důvod první: za devět let existence se dostalo už víceméně na všechna podstatná jména. Množina nezařazených, a tedy i nespokojených a hlasitých, postupně řídne. Druhý možný důvod: již jsme si na přítomnost ročenky natolik zvykli, že se stala jakýmsi provozním stereotypem, který začínáme vnímat jako cosi běžného, stále přítomného. Možná je tak čas zamyslet se i nad obecnějším přínosem svazků. Co přinesly doposud? Chyběly by nám, pokud by zde nebyly? Jakou však budou mít vypovídající hodnotu pro čtenáře s odstupem času? Dostatečnou? Neuniklo něco podstatného?

Ač se to možná na první pohled nezdá, tak se v ročenkách podařilo zmapovat celou českou

Jako pes / ve větších výhních / A složená stěvardka,
ten hrůzavý anděl / Nespokojeně ukáží za obzor / To je
ta chvíle, kdy nic nečistí má tělo vedle tvého / Jíme teď
rukama. Několikrát přibor vzal / Chvějí se pod prsty
stonky želez / Šeďlo dusky točeto / A mně je zima, bode,
mně je tedy zima! / A co teprve v česných drátech / Chyb
je někdy / Nad lapunání se zelenou a modrou vodou by
člověk neměl potočovat sám / ani ne najeme výjimku /
nekončící chůvě / Proud světla se valí prostorem /
v novověze tak nepravděpodobné / Nevstávám, tak
proč / Ošeo, ženo, přetáhni / Jedinou buňku naplněn

Nejlepší české básně 2017

Seznam si tu kleslo a dudu v / a n kmitu, kmitu / a k
naskrz nabládná / Je to náhoda či zářak / je to fuška /
o níž bývají spinter / Vaníček říká kdys / ahoj, ahy /
chci nést / A na plakátech stará krásná slova:

poetickou scénu. Asi žádné výraznější jméno za ty roky nebylo opominuto. (U autorů začínajících bude jejich reflexe i na úrovni jednotlivých textů problematická.) Máme to štěstí, že ve srovnání s léty padesátými a šedesátými minulého století, kdy podobné almanachy vycházely, je tentokrát přehled básnické scény úplný. Možná se celý projekt, aspoň dočasně, trochu vyčerpal. Nebo je to jen tím zvykem. Je otázkou, zda by případná přestávka měla nějaký smysl, jak problematické by bylo znovu navázat.

Letošní svazek je, aspoň pro mne, svědectvím, že čím vyváženější obsah, tím méně vzrušené hlasy. Osobně je mi přístup, který zvolili letošní editoři Sylva Fischerová a Jan Šulc sympatický. A opět budu netrpělivě čekat na ročenku novou.

Bude vás zajímat, že...

... nová kniha Kláry Smolíkové **Zakousněte se do knihy** obsahuje soubor pracovních listů, který je určený pro žáky 1. až 3. tříd. Jednotlivé úkoly směřují především k podpoře čtenářství a k rozvoji pozitivní vazby na knihu, ale i k podpoře čtení s porozuměním a rozvoji slovní zásoby a jsou různého typu (dokreslování, doplňování, spojování, dopisování atd.). Každý pracovní list doplňuje na druhé straně metodika, legenda a další náměty. S knihou mohou aktivně pracovat nejen knihovníci, ale také učitelé ...

1918 – průkopníci veřejného knihovnictví: Stanislav Rambousek

Jaromír Kubíček

kubicek.jaromir@gmail.com

Brzy po vzniku Československého státu přijalo Národní shromáždění osvětový zákon ze dne 7. února 1919, o lidových kurzech občanské výchovy, a zákon ze dne 22. července 1919, o veřejných knihovnách obecních. Stát tímto převzal na sebe organizaci lidového vzdělávání. Ve městech s více než 10 000 obyvateli byli ustaveni profesionální knihovníci, kteří ze zákona měli absolvovat Státní knihovnickou školu. Z nich se mnozí stali průkopníky v oboru, který naplňoval literu knihovního zákona, a svou prací stáli při zrodu moderního systému knihovnických služeb. Byli mezi nimi takoví, kteří pro svou činnost hledali vzory doma i v zahraničí a zanechali v dějinách našeho knihovnictví výraznou stopu. K takovým patří také

Stanislav Rambousek

PRVNÍ JIHLAVSKÝ ČESKÝ KNIHOVNÍK – ZAKLADATEL SPOLKU VEŘEJNÝCH OBECNÍCH KNIHOVNÍKŮ – PEDAGOG KNIHOVnickÝCH KURZŮ – ORGANIZÁTOR KULTURNÍHO ŽIVOTA

Jeden z významných členů první průkopnické generace obecních knihovníků Stanislav Rambousek (18. 10. 1897 Pardubice – 9. 11. 1937 Jihlava) dokončoval v roce 1921 filologická a filozofická studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Rambousek patřil k aktivním studentům, když se zasazoval v novém státě o změnu univerzitního zákona z roku 1882 a za studenty vystoupil proti zdražování jízdného Elektrických podniků města Prahy. V posledním roce svých studií se přihlásil do jednoročního kursu Státní knihovnické školy. Patřil tak k prvním absolventům této pražské odborné školy a ještě v roce 1921 se ucházel o místo knihovníka v Jihlavě, když tamní městská rada podle zákona o veřejných knihovnách obecních se rozhodla zřídit českou knihovnu. Jihlava byla centrem německého jazykového ostrůvku, ve kterém až do 20. let 20. století převažovalo německé obyvatelstvo, pro které již roku 1885 byla otevřena německá lidová knihovna (Deutsche

Stanislav Rambousek (1897–1937) v kresbě Eduarda Miléna

Volksbücherei). Od roku 1921 v souladu s knihovnickým zákonem působily ve městě veřejné knihovny dvě, německou vedl Hans Krcal a českou Jiří Rambousek.

Do té doby působila v Jihlavě pro české menšinové obyvatelstvo knihovna Spolku pro zakládání knihoven, která sídlila v Besedním domě a měla na 3000 knih. Knihovní radě nové české knihovny se podařilo dosáhnout toho, že městská správa spolkovou knihovnu přestěhovala do upravených místností v Kapucínské (dnes Divadelní) ulici a učinila z ní veřejnou obecní knihovnu. Nový knihovník sbírky knih nově uspořádal a ještě ten rok prvních 1300 svazků připravil k půjčování, aby nenapínal trpělivost čtenářů. Počátky činnosti knihovny byly ovšem málo radostné, když se připravený knihovní fond brzy rozpůjčil a tehdejších 762 čtenářů muselo vzít za vděk tím, co bylo k dispozici, neboť nebylo moc z čeho vybírat. Proto již v létě roku 1922 musela být knihovna uzavřena, aby knihovník dokončil katalogizaci, nakoupil novou literaturu a za rok již mohl nabídnout čtenářům 5 700 svazků. Na městskou knihovnu to bylo ovšem stále málo, finančních prostředků na nákup novinek nebo doplnění mezer u starší literatury nebylo dostatek a ve dvacátých letech rostla knihovna ponejvíce zařazováním starého materiálu a dary. Úspěchem ovšem bylo, když se knihovna v roce 1924 rozšířila o čítárnu. Ještě v roce 1934 měla česká knihovna pro svých 1 577 čtenářů jen 12 700 knih, tedy méně než jeden svazek na jednoho českého obyvatele (doporučený průměr byl dva svazky).

Při jihlavské městské knihovně v roce 1923 zřídilo ministerstvo školství a národní osvěty obvodovou knihovnu, která měla zásobovat venkovské obce v okresech Jihlava a Štoly knihami. Šlo o jednu z prvních obvodových knihoven v národnostně smíšených oblastech, které budovalo ministerstvo a z nichž se vždy na podzim zasílaly výměnné kolekce knih do obcí, kde dosud knihoven nebylo, nebo kde v českých knihovnách byl nedostatek nových knih pro čtenáře.

Stanislav Rambousek se plně zapojil do kulturního života města. Stal se hlavním organizátorem Městského sboru osvětového, zval do

Jihlavy představitele vědeckého a kulturního života, jako byli Pavel Eisner, Josef Hora nebo Arne Novák, z jeho podnětu vystoupilo zde také České kvarteto. Spolupracoval s divadelním spolkem Klicpera a to jako herec i režisér (vedl např. Jana Husa od Aloise Jiráska nebo Maryšu bratří Mrštíků) a pozval do Jihlavy známé herce (Eduarda Kohouta, Olgu Scheinpflugovou, Jaroslava Vojtu, Václava Vydru aj.) či pěvkyni Emu Destinovou.

Jako jednatel Městského sboru osvětového v Jihlavě redigoval jeden z prvních osvětových časopisů, kterým se stal měsíčník *Zprávy Městského sboru osvětového v Jihlavě*, vydávaný od září 1923, ve kterém najdeme nejen Rambouskovy zprávy o činnosti knihovny, ale v každém čísle byl uveřejňován seznam knih městské knihovny. Časopis zanikl po roce, když se ke spolupráci přihlásil Městský osvětový sbor v Brně a tak od listopadu 1924 vycházel již péčí Zemského ústředí osvětových sborů v Brně společný *Osvětový věstník Brněnska, Jihlavska a Uh. Hradištska*, který své zaměření od roku 1929 rozšířil na celou Moravu, což se projevilo změnou názvu na *Osvětová Morava* (v tomto časopisu najdeme v roce 1937 také Rambouskův portrét). Rambousek byl jednatelem Městského osvětového sboru až do roku 1937 a jeho velkým přáním bylo postavit Osvětový dům pro město, jako podmínku rozvoje kulturního života města, což se však za jeho života uskutečnit nepodařilo.

Organizaci knihovnictví v nové Československé republice si dal do svých stanov v roce 1919 ustavený *Spolek československých knihovníků a jejich přátel*. Jeho vedení bylo v rukou pražských knihovníků, kteří se snažili zapojit do jeho činnosti i knihovníky mimo hlavní město. Ti se potkávali na každoročních sjezdech, které se konaly od roku 1923 mimo Prahu a byly zaměřené především na činnost obecních knihoven. Z celkového počtu členů bylo v pražském knihovnickém spolku jen třetina obecních knihovníků. Stejně jako na pražském mezinárodním knihovnickém sjezdu

VÝCHOVA DOROSTU

ZÁSADY, PROSTŘEDKY A METODY

Uspořádali:

STANISLAV RAMBOUSEK

a

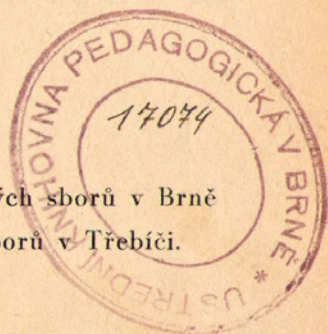
ANTONÍN SKÁLA

Cena Kč 18.—.

**KURATORIUM KURSŮ LAICKÉ MORÁLKY
V BRNĚ**

1932

Nákladem Zemského ústředí osvětových sborů v Brně
a Krajského ústředí osvětových sborů v Třebíči.

Sborník Výchova dorostu se studií S. Rambouska Dorost a veřejná knihovna.

SEZNAM KNIH

České městské knihovny
v Jihlavě.

Sestavil
STANISLAV RAMBOUSEK,
knihovník.

*

V JIHLAVĚ.

Nákladem vlastním. — Tiskem knihtiskárny Grafie v Jihlavě.

Seznam knih jihlavske knihovny z roku 1923, který vydal S. Rambousek.

v roce 1926, tak i v Časopise československých knihovníků však převažovaly obsahem problémy odborných a vědeckých knihoven. Ze strany lidových knihoven se projevovala dlouhodobě nespokojenost s vedením spolku, resp. s jeho předsedou, kterým byl od roku 1925 Z. V. Tobolka, který nejen že upřednostňoval problémy vědeckých knihoven, ale publikoval i názory, které lidoví knihovníci odmítali (např. zrušení školních knihoven jejich spojením s obecními knihovnami). Příčinou rozkolu pak bylo, když v listopadu 1926 přijala členská schůze Spolku čs. knihovníků rezoluci, v níž byly odmítnuty snahy ministerstva, aby obecní knihovníci působili v zájmu lidové výchovy, s čímž ovšem tito knihovníci nemohli souhlasit. Vždyť na příkladu jihlavského knihovníka bylo zřejmé, že ten byl organizátorem kulturního života i mimo knihovnu.

Knihovníci městských knihoven se rozhodli pro vlastní platformu, na které by intensivněji mohli pracovat pro realizaci svých představ spojených s rozvojem zejména malých vesnických knihoven. Podnět k založení samostatného spolku knihovníků veřejných knihoven obecních byl dán na župním sjezdu osvětových pracovníků a knihovníků župy jihlavské, který se konal 12. a 13. prosince 1926 v Jihlavě za účasti tajemníka ministerstva školství a národní osvěty Antonína Matuly a státních knihovnických instruktorů Leopolda Calábka a Františka Fridricha, kteří nový spolek podporovali. Na tomto sjezdu byl navržen přípravný výbor, do kterého byli zvoleni za jihlavskou župu knihovníci Stanislav Rambousek z Jihlavy, Ladislav Řezníček ze Znojma a Karel Sýkora z Břeclavi. Na ustavující valné hromadě nového *Spolku veřejných obecních knihovníků* přijal v lednu 1927 funkci jeho předsedy Jiří Mahen; Stanislav Rambousek byl jednatelem a oba jej vedli až do roku 1935, kdy se knihovnické spolky sloučily do Ústředního spolku československých knihovníků, v jehož výboru Rambousek rovněž působil. Činnost spolku obecních knihovníků byla úctyhodná a poměrně bohatá, značnou

měrrou spočívala na jeho jednatele, jak svědčí zprávy v časopise *Česká osvěta*.

Od Stanislava Rambouska najdeme v soudobém osvětovém tisku desítky studií a zpráv. Jeho úvahy směřovaly zejména k mladým čtenářům. S. Rambousek znal průzkumy čtenářských zájmů, z nichž bylo možné usuzovat, že ty se příliš nemění a neodpovídají žádoucímú vzestupu vkusu při výběru knih. A protože úkolem knihoven bylo vzdělávat, to se mohlo uplatnit u mladých čtenářů, které knihovníci mohli spíše vést k hodnotnější četbě, než jaká byla v oblibě u jejich otců a matek. Žáci školou povinní byli odkázáni na školní knihovny, a proto veřejné knihovny své úsilí cílily na mladistvé čtenáře. Byla to doba, kdy se hledaly vazby mezi žákovskými knihovnami obecných a měšťanských škol a mezi veřejnými knihovnami, neboť z nich teprve mohla vzejít soustavná výchova trvalého návyku čtení u mladých lidí, který by je neopouštěl ani v pozdních letech života.

V Jihlavě působil Stanislav Rambousek po 16 let, než jej 9. listopadu 1937 ve čtyřiceti letech zradila srdeční choroba. Jako rodák z území se starou českou kulturou přišel do města, ve kterém se český žil po válce začal v politickém, hospodářském a kulturním životě teprve prosazovat. V převážně německém městě již podle sčítání obyvatel v roce 1930 převažovalo české obyvatelstvo a český knihovník patřil svým taktem a pozitivním myšlením k těm, kteří národnostní sváry dovedli mírnit. Byl pokládán za přítele a znalce německé kultury.

Po přijetí knihovnického zákona v roce 1919 se rozhodovalo o celé řadě speciálních problémů veřejného knihovnictví bez větších zkušeností a na podkladě zákona v praxi nevyzkoušeného. U těchto začátků stál Rambousek, který se zúčastňoval celostátních knihovnických jednání, hledal vzory v angloamerickém knihovnictví (zastupoval české knihovnictví na knihovnickém kongresu v Cambridge v roce 1929) a mezi kolegy si získal přirozený respekt. Oprávněně patřil k průkopníkům veřejného knihovnictví.

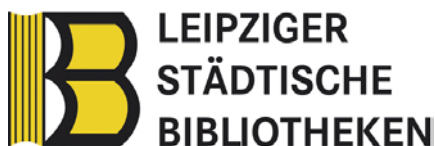

Městské knihovny v Lipsku – tradice a inovace

Susanne Metz

susanne.metz@leipzig.de

Městské knihovny v Lipsku (LSB) se již několik let těší rostoucí oblibě obyvatel Lipska. Líbí se jim kombinace tradice a inovace veřejné a vědecké knihovny: Bachovy vlastnoruční podpisy a elektronická kniha, historická budova městské knihovny v Lipsku a městská knihovna v nákupním centru, knihy a informace v různých jazycích, literární přednášky a knižní slamy, tiché čítárny a dětská knihovna pro neposedné děti.

Městská knihovna v Lipsku zaznamenává přes milion návštěv, kolem 3 milionů on-line přístupů na webových stránkách a zhruba 5 milionů výpůjček za rok. Zhruba 1 800 akcí, které se každý rok konají v místě knihoven, navštíví 46 400 dětí, mladistvých a dospělých. Ve fondu

centrální knihovny, 15 městských knihovnačích a knižním autobuse se nachází 763 000 knih a médií. K tomu se přidávají nabídky on-line knihoven: 24 hodin denně, 7 dnů v týdnu jsou každému návštěvníkovi knihovny s průkazem k dispozici elektronická média, databáze denního tisku a časopisů, e-learning, učební platformy, TigerBooks a on-line informační služba.

Příběhy a historie

Městské knihovny v Lipsku mohou nabídnout příběhy a historii. Již v roce 1466 existovala

Stadtbibliothek Leipzig, foto: Mahmoud Dabdeub

Stadtbibliothek Oberlichtsaal, foto: Mahmoud Dabdeub

Stadtbibliothek Oberlichtsaal, LSB

Stadtbbliothek Kibi, foto: Mahmoud Dabdeub

Stadtbibliothek Oberlichtsaal, foto: Mahmoud Dabdeub

Eingangsfoyer Stadtbibliothek, LSB

Plagwitz, foto: Mahmoud Dabdeub

v Lipsku malá městská knihovna se zhruba 300 knihami, kterou využívali především právníci, ale i lékaři, lékárníci a někteří občané Lipska. Vlastní historie městských knihoven v Lipsku byla zahájena nadací advokáta a finančního úředníka v Lipsku Huldreicha Große (1605–1677). Zanechal městu bohaté knižní poklady a celé své jmění, díky čemuž mohla být zřízena veřejně přístupná knihovna. Byl tak položen základní kámen pro městskou knihovnu v Lipsku, která dnes slouží jako centrální knihovna obecního systému knihoven. Není pouze jedním z nejstarších, nýbrž i jedním z nejnavštěvovanějších vzdělávacích a kulturních zařízení Lipska.

Městská knihovna v Lipsku na náměstí Wilhelma Leuschnera

Městská knihovna v Lipsku sídlí od roku 1991 na náměstí Wilhelma Leuschnera v centru Lipska. Reprezentativní dům patří k nejkrásnějším stavbám architekta Hugo Lichta, byla otevřena v únoru 1896 jako muzeum Grassi pro etnologii a umělecké řemeslo. Fasádu směřující na sever zdobí osm postav, které poukazují na původní určení domu jako muzeum. Je zde reliéf Čína, Indičanka, Afričanka a Australanky i zobrazení malby na skle, textilní umění, vyobrazení

keramiky a umění zlatnictví. Budova sloužila jako muzeum pouze do roku 1925. Potom byla využívána jako textilní veletržní dům, od roku 1953 do 1990 pak jako správní budova státního podniku KIB Chemie.

V roce 1987 rozhodla rada města Lipska o stěhování městské knihovny na náměstí Wilhelma Leuschnera poté, co musela být knihovna v roce 1984 z důvodu stavebních nedostatků ve svém starém působišti bez náhrady zavřena. V květnu 1991 zaujala městská knihovna nejprve dílčí části v 1. a 2. patře, které byly velmi prostě zrenovovány a nově zařízeny. Trvalo až do roku 2010, než se mohlo začít s rozsáhlou stavební rekonstrukcí budovy. V říjnu 2012 se znovu otevřely dveře městské knihovny, která nyní disponovala čistou plochou kolem 9 300 m² a užitnou plochou zhruba 7 100 m².

Budova přesvědčí svým moderním vnitřním vybavením za historickými fasádami. Poté, co projdete prostorným vstupním předsálím, se návštěvník dostane k nejdůležitějším spouštěcím bodům, jakými jsou automat na vrácení peněz, selfchecky a informační pulty pro první otázky a přihlášení se. V přízemí se rovněž nachází oblíbená a stále se rozšiřující dětská knihovna, zatímco odborná literatura, beletrie a knihovna pro mládež jsou umístěny v 1. a ve 2.

Stadtbibliothek Jugendbereich LSB

patře. Ve 3. patře sídlí hudební knihovna, která je jednou z největších v Německu. Celkem obsahuje kolem 200 000 knihovních jednotek, hudebnin, hudební literatury, zvukových nosičů a časopisů. Mezi nimi se nacházejí jedinečné historické svazky, které vydávají svědectví o staleté hudební historii Lipska a milovníci hudby z nich čerpají po celém světě.

Městská knihovna v Lipsku poskytuje zázemí mimo jiné i regionální knihovně se vzácnými historickými svazky, které sahají až do 16. století, i archivu literatury, do něhož se ukládají literární pozůstalosti a odkazy autorů kraje Lipsko jakož i sbírka dokumentů vážících se k literárnímu životu v Lipsku od roku 1945. Budova může rovněž nabídnout tři místnosti určené k pořádání akcí a jednu výstavní halu.

K nim patří i nádherný svrchu osvětlený sál ve druhém patře s místem pro zhruba 250 osob.

Městské knihovny – všude v Lipsku

K městským knihovnám v Lipsku se řadí 15 dalších poboček napříč Lipskem. Historie tohoto decentralizovaného systému odkazuje k Walteru Hofmannovi (1879–1952), který významným způsobem ovlivnil německé knihovnictví v první polovině 20. století. Jako ředitel knihovny v Lipsku od roku 1913 navrhnul a vyvinul síť poboček ve městě a do roku 1929 postavil čtyři městské knihovní budovy. Dnes nese jeho jméno městská knihovna na jižním předměstí (Südvorstadt). Tyto knižní haly existovaly do začátku 50. let paralelně k tehdy čistě vědecky

orientované městské knihovně v Lipsku. V roce 1958 byly městská knihovna v Lipsku a dílčí městské knihovny sloučeny do komunálního systému knihoven. Jako příklad dílčích městských knihoven jsou blíže představeny knihovny dvou městských částí.

Knihovna v městské části Gohlis se od roku 2010 nachází v nově zřízeném nákupním centru. Na ploše o více jak 500 m² je dostatek místa na čtení, studium a trávení volného času jakož i pro zhruba 40 000 knihovních jednotek. I přes prostou účelovou stavbu, ve které se knihovna nachází, se prostřednictvím použití správného barevného zadání a bytové architektury a samozřejmě i prostřednictvím nabídky médií a akcí podařilo, etablovat knihovnu jako místo celoživotního učení, dialogu a setkávání.

Knihovna v městské části Plagwitz je naopak umístěna do historické budovy. Budova byla

postavena v roce 1929 podle plánů architekta Otto Fischbecka jako IV. městská knižní hala ve stylu Bauhaus podle představ Waltera Hofmanna. Navzdory svému stáří umožňuje budova i dnes knihovnickou práci za optimálních podmínek. O to více to platí ještě po opravách provedených v letech 2015/16. Na třech podlažích je atraktivně prezentováno zhruba 36 000 knihovních jednotek pro všechny věkové skupiny. Stěžejní význam má rodinná knihovna. Nabízí obsáhlou nabídku knih a jiných médií pro děti, jejich rodiče a prarodiče a pro všechny, kteří se věnují dětem.

Kdo se chce dozvědět o Městské knihovně v Lipsku více, je srdečně zván do Lipska nebo může získat představu o našich prostorách a nabídkách na webových stránkách www.stadtbibliothek.leipzig.de.

Pozn. redakce – text z německého originálu přeložila Kateřina Kýtová.

BibliothekGohlis LSB

Francouzská inspirace

Monika Oravová
oravova@svkos.cz

Na přelomu října a listopadu loňského roku proběhla studijní cesta Sdružení knihoven ČR do francouzských knihoven. Ředitelé a další zástupci krajských knihoven navštívili knihovny v Lyonu a Štrasburku.

První navštívenou knihovnou byla **Městská knihovna v Lyonu**. Její ústřední budova, postavená již v roce 1972, se nachází v rušné části města poblíž nádraží. I přes poměrně neútluné prostory bývá zcela zaplněna čtenáři a slouží jako skutečné komunitní centrum. Celkově má knihovna (i s 15 pobočkami) okolo 150 000 registrovaných čtenářů a jejich počet neustále roste. Její rozvoj je umožněn velmi dobrou spoluprací s městem Lyon – nové klienty přivedl do knihovny například projekt „karta kultury“ (společná karta pro knihovnu, muzea, divadla apod.).

Velký důraz je kladen na digitální služby – hojně využívána je kupříkladu služba Guichet du Savoir („vy se ptáte, my máme odpověď“), což je obdoba českého systému Ptejte se knihovny, jde však o vlastní projekt knihovny v Lyonu. Na celostátní úrovni nic podobného nefunguje, proto dostává knihovna dotazy i z jiných oblastí (průměrně 400-500 otázek za měsíc).

Velmi zajímavá a inspirativní byla návštěva jedné z **poboček Městské knihovny v Lyonu**. Pobočka Clémence Lortet byla otevřena teprve v červnu 2017 a představuje zcela nový koncept

Městská knihovna v Lyonu

Národní a univerzitní knihovna ve Štrasburku

toho, jak by měla moderní knihovna vypadat. Na celkové ploše cca 1 000 m² je umístěno pouze 20 000 knihovních jednotek. Všechny tyto dokumenty (kromě knih je velký důraz kladen na CD, DVD či hry) byly nakoupeny nově před otevřením, žádný starý fond se do pobočky nestěhoval. Díky tomu bylo hned v červnu 2017 realizováno 20 000 výpůjček, což představuje 100% obrát fondů. I nyní, po několika měsících provozu, jsou dvě třetiny fondů vypůjčeny a regály jsou poloprázdné (zejména v dětském oddělení).

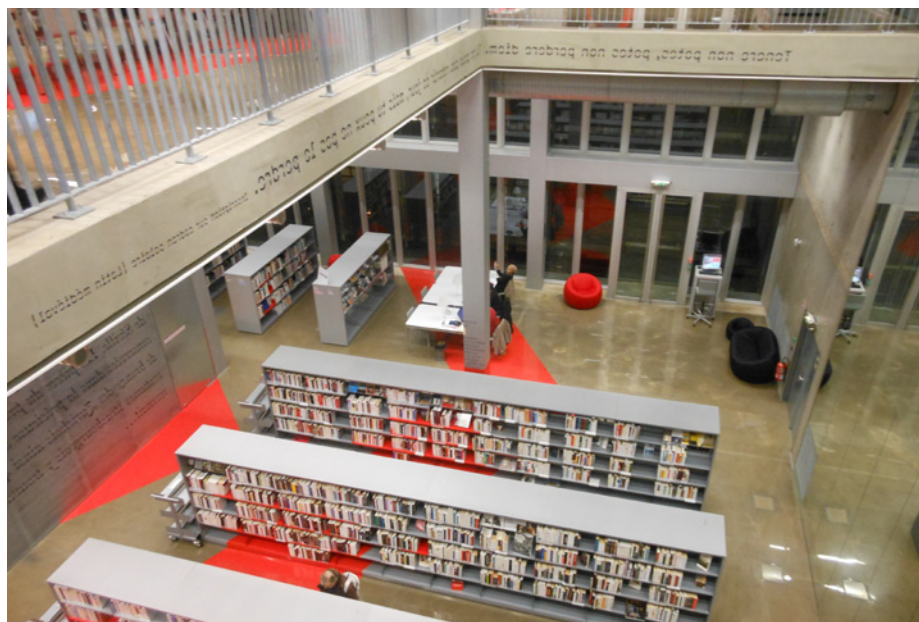
Další návštěva vedla do **Mediatéky André Malraux ve Štrasburku**, která zaujme návštěvníky již na první pohled. Celá budova (původně přístavní objekt) je designována jako kombinace betonu a výrazné červené barvy. Typické jsou průhledy do pater a zrcadlové stěny opticky zvětšující plochy studoven. Veřejnosti slouží celkem 6 podlaží, zajímavostí je, že pro navigaci čtenářů a orientační systém

jsou využívány především podlahy. Knihovnu navštíví denně zhruba 2 500 lidí, k dispozici je 1 000 míst k sezení. Klienty jsou především obyvatelé Štrasburku a pracovníci institucí Evropské unie. Původně bylo nakupováno hodně vysokoškolských učebnic a odborných knih, ale o ty nebyl zájem, dominuje proto populárně naučná literatura. Důraz je kladen také na evropskou beletrii, ovšem pouze ve francouzských překladech, a také na knižní ilustrace a grafiku. Téměř třetinu fondu pak tvoří netištěné dokumenty (CD, DVD, Blue-ray disky).

Jako poslední byla navštívena **Národní a univerzitní knihovna ve Štrasburku**. Ta sídlí již od roku 1895 ve starém centru města v historické budově, která však byla v letech 2011-2014 kompletně renovována. Veškeré vnitřní (už nepůvodní) vybavení bylo odstraněno a nahrazeno novým. Knihovna je zřizována státem. Jde svým způsobem o hybridní

Mediatéka André Malraux ve Štrasburku

Mediatéka André Malraux ve Štrasburku

organizaci, která je zároveň národní i univerzitní. Nespadá však pod žádnou konkrétní univerzitu, spolupracuje se všemi ve Štrasburku. Knihovna má otevřeno 7 dní v týdnu (vždy do 22 hodin), v neděli v ní bývá zcela plno. Disponuje 900 místy k sezení, ne vždy je však tato kapacita dostatečná. Knihovna musí občas vyhlásit stop-stav a pouštět dovnitř už pouze ty, kteří si jdou jen vyzvednout publikace. Přestože je v knihovně několik týmových studoven, stále chybí více prostoru pro klidné studium, naopak volný výběr o 150 000 svazcích by dle dosavadních zkušeností mohl být méně rozsáhlý. V knihovně funguje významné

historické muzeum, které má např. zajímavé starověké sbírky (druhá největší sbírka papyrů ve Francii po Louvru), sbírku prvotisků apod.

Jednotlivé navštívené knihovny jsou velmi rozdílné – liší se svým historickým zakotvením, skladbou fondu, cílovými skupinami i velikostí. Co je však spojuje, je jejich pevné zakořenění v životě města. Ve všech případech byly knihovny zcela zaplněné návštěvníky – ti sice ne vždy využívali přímo knihovní fond, ale studovny a půjčovny se pro ně staly místem, kde mohou příjemně a smyslně trávit svůj čas. V tom nás mohou francouzské knihovny velmi inspirovat.

Nerad se nudím – rozhovor s Jiřím Padevětem

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Jsi úspěšný beletrista, autor rozsáhlých a oceňovaných historických prací a nad to vše ještě i ředitel jednoho z největších českých nakladatelských podniků. O tom všem se budeme bavit, ale teď mi jen prosím Tě řekni, jak to může jeden člověk zvládnout?

Tomáši pomalu s tím úspěšným beletristou. Pravda je, že moje první knížka krátkých historických povídek, nebo snad hádanek Poznámky k dějinám je rozebraná, ale to nic neznamená. Pokud jde o moje historické práce, jsou poměrně ceněny a mají skvělou prodejnost, ale zase je to vlastně jen sběr faktů z archivů, literatury a od pamětníků. Jsem vykladač historie, jsem jen zapisovatel toho, co se stalo. Ředitelem jsem velmi rád, nakladatelská práce, ještě k tomu nakladatelská práce pro Akademii věd České republiky je, odpusť mi to slovo, povznášející. A jak to mohu stihnout? Děsně nerad se nudím a tak pořád něco dělám. Kromě toho,

když třeba jedu na výlet nebo dovolenou, cílem je většinou nějaká temná destinace, související s mou tvorbou.

Když jsi přebíral nakladatelství Academia, mělo nejenom finanční problémy, ale současně bylo vnímáno jako vousaté nakladatelství vydávající literaturu akademických ústavů. Ty jsi jej proměnil na nakladatelství, které je komerčně úspěšné a které vydává žánrově a oborově pestrrou literaturu, navíc samo podněcuje vznik popularizačních titulů, které se pokoušejí zpřístupnit složitost vědy širšímu čtenářstvu. Jak moc bolestivý to byl proces?

Když jsem značku Academia přebíral, měla spoustu starostí. Všechno se nám spolu s mými spolupracovníky snad podařilo Akademii zbavit a udělat z ní něco, co přináší vědomosti, ale i radost nejen vědcům, ale i široké čtenářské

obci. Proces to nebyl ani tak bolestivý, protože jsme měli s mými spolupracovníky plnou důvěru našich nadřízených, jako spíše zdoluhavý. Jsem totiž, někdy Bohu díky, někdy Bohu žel, člověk velmi netrpělivý, takže všechno ženu rychle dopředu. Někdy bez ohledu na drobné ztráty. Naštěstí jsem obklopen lidmi, kteří tuhle moji vlastnost, použitelnou ku prospěchu spíše v knihkupectví, kde jsou výsledky změn vidět hned, než v nakladatelství, které je vždycky během, nebo spíše usilovným pochodem na dlouhou trať, dovedou korigovat a smysluplně využít. Troufám si tvrdit, že ten proces už je pár let ukončen a v Akademii budujeme standardní vědecké a popularizační nakladatelství.

Založili jste řadu edic, z které z nich máš jako ředitel i jako čtenář největší radost?

Mám velkou radost třeba z edice Europa, ve které vydáváme zásadní díla evropské vzdělanosti, která dosud mnohdy znal český čtenář jen z citací v jiných dílech. Tato edice snese i vydání krásné literatury, věd společenských

i přírodních. Když jsme u děl, o kterých u nás kdekdo mluvil, ale nebyla v češtině dostupná, mám na mysli Spenglerův Zánik Západu, který měl i neuvěřitelný obchodní úspěch, a třeba dílo Cesare Lombrosa. Velkou radost mi dělá také poměrně nová edice 1938–1953, která se týká nejméně radostného údobí našich moderních dějin, kdy se na vývoji naší země podepsaly nacistická a komunistická totalita. Vzhledem k tomu, že podle mého názoru následky neseme dodnes, považuji tuto edici za velmi potřebnou.

Není tajemstvím, že k nejprodávanějším knihám nakladatelství Academia patří Tvé historické tituly, které představují nejenom výsledek mimořádně pečlivé a náročné archivní práce, ale současně zpřítomňují traumatické okamžiky českých dějin. Jaký máš ohlas na tuto část své práce? Nemyslím teď ceny Magnesia litera a podobně, které jsi získal, ale ten bezprostřední, čtenářský.

Bezprostřední čtenářský ohlas je velký a naštěstí převažují pozitivní reakce. Píše mi velké

množství lidí, doplňují svými rodinnými příběhy události, které jsem zpracoval, a doplňují události nové, které často nejsou vůbec zachyceny v archivech, ani v kronikách. Především u poválečných násilností na Němcích, ale také na Česích a Moravanech ze strany vojáků Rudé armády se dozvídám nové a nové příběhy. A jak jsem přesně předpokládal, část lidí, která mne poplácávala po zádech za knihu Krvavé finále, ve které popisují násilí od března do května 1945, tedy především násilí ze strany ozbrojených složek nacistické třetí říše, mne za pokračování této knihy, tedy Krvavé léto, ve které popisují především násilí na českých a moravských Němcích a násilí ze strany vojáků Rudé armády proti civilistům a válečným zajatcům, mne označuje za slouhu landsmanšaftu a nepřítele národa. Nikdy se nezavděčíš všem. Přitom, jak jsem už zdůraznil výše, ty knihy události nehodnotí, pouze popisují, co se kde stalo a kdo byl obětí, případně pachatelem. Takže i pouhá připomínka toho, že ne vždy jsme byli holubičí povahy, některé pseudovlastence nesmírně dráždí.

Nedá mi to, abych se Tě nezeptal jako člověka, který svými historickými pracemi vlastně sleduje českou povahu. Jak se Ti jeví současný stav české společnosti?

Nejsem sociolog, ale stav společnosti podle mne není v tuto chvíli optimální. O čem svědčí i poměrně výrazná podpora extremistům v posledních parlamentních volbách. Neznepokojuje mne ani tak extremistická scéna, ať už komunistická, nebo fašistická, ale spíše to, že většinová společnost, ano, pořád věřím tomu, že většina obyvatel České republiky jsou normální lidé, k projevům extremismu mlčí. Základem každé totality je kromě tajné policie a silného vůdce právě mlčící většina, ze které pak totalita začne krájet takové menšiny, jaké si usmyslí. Rozhodně netvrdím, že tady nastupuje nějaká totalita, ale překvapuje mne velmi často, k jakým verbálním excesům extremistů jsme si zvykli přistupovat jako k tolerovatelnému folklóru.

Předpokládám, že pracuješ na další historické práci. Co to bude? Nebo chystáš i román?

Román bych chystal moc rád, ale na psaní delšího textu je podle mne potřeba pořádná kontemplace, a ta mi opravdu chybí a vlastně doufám, že ještě nějaký čas chybět bude. Z historických prací vyjde nejdříve kniha Za dráty, což bude opět průvodce, který zavede čtenáře na místa, kde byl v letech 1938 až 1945 koncentrační, internační, nebo zkrátka jiný tábor, kde byli lidé nacisty, nebo protektorátními úřady kráceni na svých právech. Na podzim by měl konečně vyjít Průvodce stalinistickou Prahou, který volně navazuje na Průvodce protektorátní Prahou, a v květnu soubor krátkých povídek Ostny a oprátky. Rozpracovaný mám rukopis Krvavý podzim 1938, který zavede čtenáře na místa, spojená s německými, polskými a maďarskými útoky proti Československu v září 1938, a rukopis o komunistických pracovních táborech na našem území na konci čtyřicátých a na začátku padesátých let. Vždyť jsem už říkal, že se nerad nudím.

Pak tedy přeji Tobě i Tvým čtenářům a spolupracovníkům, aby ses nudil co nejméně.

Tomáš Kubíček

Jiří Padevěť původním povoláním knihkupec, profesí historik a spisovatel, pracuje jako ředitel jednoho nejprogresivnějších a nejrenomovanějších českých nakladatelství – Academia. Historiky i širokou čtenářskou obcí jsou ceněny jeho výpravné a na rozsáhlé heuristické práci založené publikace Průvodce protektorátní Prahou, Krvavé finále, Krvavé léto. Tato řada se brzy dočká pokračování v podobě vyhlášeného Průvodce stalinistickou Prahou. Svoji odbornou práci Jiří Padevěť nejenom otevírá traumatické místa v české minulosti, ale současně vyvrací stereotypy týkající se české národní povahy – o tom svědčí nejenom kniha rozhovorů Pod tíhou historie, ale i publikace Anthropoid či Tři králové.

O knížkách

Pavel Čech

pavel_cech@volny.cz

Mám napsat něco o knížkách. Sedím před bílým papírem, v ruce tužku. Chvilí se dívám na papír a chvíli na zasněženou zahradu přes okno ateliéru a přemýšlím, o čem psát. Zkusím chytit za nohu, to co se mi vyjeví nejdříve. Vzpomínka je stará jen pár týdnů. V čase Vánoc jsem se mým synům snažil podsunout, jako už tolikrát, nějakou knížku. Šestnáctiletému Jirkovi jsem propašoval na noční stolek můj oblíbený Dům o tisíci patrech a pak se radoval, že občas, místo do mobilu, hledí na stránky, na kterých se Petr Brok, hlavní hrdina knihy, snaží zachránit princeznu Tamaru a demaskovat a zničit zločinného Ohisvera Mullera.

Dvanáctiletému Františkovi jsem nabídl Tajuplný ostrov od J. Verna. Když knížka zůstávala několik dní neotevřená, šáhl jsem k osvědčené fíntě, z dob kdy byli kluci menší, a přečetl mu první kapitolu s nadějí, že se chytí.

František se nechytil, ale já ano. A tak místo Františka, byl jsem to já, kdo se ocitl znovu po letech na Lincolnově ostrově a s pěticí kolonistů jsem zažíval dobrodružství, která

jsem kdysi, jako dítě toužil prožít. Při čtení jednotlivých kapitol se mi vynořovaly vzpomínky na nejoblíbenější pasáže, na místa, která mě vzrušovala, nebo dojímala. Znovu jsem se setkal s geniálním broukem Pytlíkem Cyrusem Smithem, zachraňoval polepšeného piráta Ayrtona a objevil tajemného pomocníka kolonistů, kapitána Nema, a zažíval pohnutí na stránkách posledních, kdy byl celý ostrov rozmetán pod procitnuvší sopkou. František hrál na počítači, věnoval se svým novým dárkům, šel se mnou na výlet k Žabímu jezeru, četl komiksy. Začala škola.

Včera jsem se vrátil domů pozdě v noci. Kluci už spali. Na Františkově stole ležela knížka. Byl to Tajuplný ostrov! Stránka 33 byla založena tužkou. Potěšilo mě to. Když bude čist pozorně, možná najde mé stopy v písku na pláži Ztroskotání. Byl jsem tam nedávno. Ale možná je už spláchly vlny rozbouřeného oceánu.

Pavel Čech (nar. 1968) je malíř, autor komiksů, ilustrátor a tvůrce autorských knih.

Bude vás zajímat, že...

... zvláštní číslo 1/2017 Bulletinu SKIP nazvané S knížkou do života – projekt Bookstart v českém prostředí přineslo řadu námětů a konkrétních ukázek aktivit konaných v knihovnách. Projekt SKIP S knížkou do života je zaměřen na všestranný rozvoj dítěte v rodině od jeho narození a na roli knihoven v této oblasti. Knihovna provází své čtenáře v rámci tohoto projektu od narození do šesti let věku a nenásilnou formou se stává přítelem dětského čtenáře i v dalších letech jeho života. V první třídě na projekt navazuje Knižka pro prvňáčka. Vyhlášení se konalo 1. 11. 2017 a vyhodnocení aktivit projektu ve veřejných knihovnách proběhne do konce roku 2018 ...

WWW.KNIHOVNY.CZ

Portál Knihovny.cz

- ✧ Přístup ke službám a fondům českých knihoven z jednoho místa
- ✧ Více než 14 milionů národních zdrojů
- ✧ Více než 380 milionů zahraničních zdrojů
- ✧ Propojení čtenářských účtů
- ✧ Uživatelsky příjemné vyhledávání
- ✧ Online dokumenty a fulltextové články
- ✧ Přehledný adresář knihoven

Proškolení v práci s portálem zdarma ve vaší knihovně.

KNIHOVNY.CZ

